

OROL.

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor **Ján Kalinčák**. Riadny spolupracovník **O. Sytniansky**.

Ročn. II.

Turč. Sv. Martin, 31. Marca 1871.

Číslo 3.

M o h á č.

Tiahne vojsko od podolia
Z víťazného tiahne boja,
Zbila vraha, zbila Turka
Pohronská družina moja.

Otec, mati syna víta,
Hlávku kaderavú hladí;
A v náručí milých svojich
Junač bozkom chvíľku sladí.

A kde Hrona dumná vlna
S Bystricou sa v jedno pojí;
Sťa sirota opustená
Pod lipou dom malý stojí.

A pred domom ostredočok
Na ňom bujné ružokvieťa,
A na kvieti mladá rosa
V tisíc farbách sa trblieta.

A najkrajšej ruže krása
Je len tieňom krásy devy;
V čerstvom vzduchu medzi kvietim
Úbohá hladá úlevy.

Boľné srdce smútok klúči,
Z oka slza horká pláva,
A kaderie tmavých vlasov
Žiaľno k pleciam sa podáva.

Tiahne vojsko od podolia
Z víťazného tiahne boja,
Popri dome poslednia časť
Pohronského tiahne voja.

Hladí deva, ale darmo
Nevracia sa Janík snivý;
Nádej v nivoč sa obracia,
Ostáva len pocit divý.

Trudnú hlavu k ružiam skloní,
Bielou rúčkou kvietky trhá,
Vije kytky, vije vence
Na vlny Hrona ich vrhá.

„Chodte kvietky družky verné
Janka môjho pohľadajte;
Neste pozdrav; líčka jeho
Vrúcim bozkom pobožkajte.

Rieknite mu, že tu žialim,
Že ho čakám vo dne, v noci;
Že tu stojím opustená,
Bez nádeje, — bez pomoci.

Nemám vstania, nemám spania,
Desné sny sú mojím svetom;
Večná vernosť . . .!“ Nemôže viac
Preriecť deva k svojim kvetom.

Žiale devu prevládaly,
Bľadé ústa onemely,
A údy sa, jak osyka
Na porieči, bôlom chvely.

Kytky, vence dolu Hronom
Na vlnkách sa kolembajú,
Kytky vence dol Dunajom
Ku moru sa poberajú.

Na Moháčskom šírom poli
Na tom krvavom pobreží,
Janík v boji za vlasť svoju
Dorúbaný, mrtvý leží.

Tam sa zastavily ony
A Janíka vyhládaly;
Daly pozdrav; líčka jeho
Vrúcim bozkom pobožkaly.

Vykopaly kytky jamu
Do nej s ním sa uložily,
Vence mohylôčku jeho
Krásou svojou ozdobyli.

Na Moháčskom šírom poli
Junoš vífaz odpočíva,
A deva, ubohá deva
Za ním žiali, o ňom sníva.

Adolf Svätopluk Osvald.

D v e E l e n k y .

Od Daniela Bacháta.

Už tri roky nebol sa Janko v rodičovskom dome ukázal. Čo to len za časy nastaly v tejto novej dobe, že otec proti synovi brat proti bratovi povstáva? Janka s jeho otcom rôznila národnosť. Otec jeho, kupec s drevom, a tak hotový špekulant chcel mať, aby náš a jeho Janko všade priazeň učbárov a iných požíval. Vzdor tomu ale že Janko, jako usilovný študent dobré utriedenie domov svojmu otcovi posielal, vytvorili ho len tak brevi manu [na krátko] páni učbári už z požívaného štipendiuma. Ako sa to Lipovnický otec dozvedel, nezameškal priam písať zprávcovi školy a pýtať sa ho, prečo sa tá neucta jeho synovi stala, či snáď zlenivel, alebo sa mravne pokazil? Odpoveď prišla a beda bolo Jankovi, lebo tam stálo, že je Janko pilný, jako býval dosiaľ, ale že veru je nebezpečný pansláv atď.

Otec so synom sa rozišli. Či na vždy? Či hádam je málo podobných pádov na Slovensku? Svornosť a láska medzinárodnia a osveta slovenská príď kráľovstvo vaše!

No, po troch rokoch ba už prú zdalo sa, že sa otec v duchu so synom svojim smieril, lebo mu viacráz písal, peniaze po-

sielal i domov ho, a to zvláštne, jako sme videli, keď po druhýraz do manželstva vstúpil a tak na svadbu velice laskave a snažne povolal. Teraz je Janko na ceste k domovu. S jakými citami ubieral sa Janko z panského domu do otcovského, známe. Vedel on ešte lepšie jako my, že len lúbosť tak oslabila Elenku; srdce jeho ale raz mrtvé nemohlo tu dať pomoci. Dost si výčitky robil, či nezavdal on príležitosť Elenke k tomu, aby lúbosťi cit k nemu tak mohútne sa rozožal v jej srdiečku; ale nemohol prísť na to, iba akby sa to bolo nevedomky stalo, zúmyslne však nikdy. Bárs jak ho trápil los Elenkín, tedy si predsa myslel, tým sa i uspokojoval, že všetko vylieči ten najlepší lekár, čas. Elenka stane sa manželkou Čemického a všetko bude zabudnuté. Nemoc jej pripisoval otraseniu sa mozgu pri tom osudnom páde Elenkinom na loďke ač i to soznával, že oheň lúbosťi v jej srdiečku k nemu vzplamulý je veľiký, je pálcivý. Uspokojiac sa kolkotolko nad stavom domu toho, z nehož vychodil pomýšlal na stav domu toho, domu to rodičovského, do nehož sa vracal. Čo ho ozaj v dome tom očakáva? Jako si žije otec

jeho a čo za stvora je tá jeho macocha? Medzi takýmto dumaním mimovoľne musela mu prísť na um jeho neverná Elenka. Jej otec bol tiež drevokupec a spoločník jeho otca, ktorý v mestečku R. . . ., kde Janko práu študoval prebýval, a kde sa mladí ľudkovci nie len poznali, ale sa i nevýslovne ľúbili, čo aspoň o Jankovi našom platilo. Deň mu bolo ťažko bez nej byť a hľa! ona sa vydala a on ani len nevie kam a za koho. Elenka, ktorú nekonečne miloval, zradou odmenila ľúbosť jeho; druhú Elenku ale, ktorá jeho nadovšetko ľúbila odsotil chladne od seba. Či to los lásky vernej na zemi?

Velmi milo privítal otec svojho syna a na srdce rodičovské pritisol. Janko okriak na chvíľu v náručí otcovom. Však len čo sa svítal otec so synom už sa i ľúčil s ním poberajúc sa z domu dľa svojho povolania za kupectvom svojím preč na pár dní.

Večer mal vidieť Janko po prvýraz svoju macochu. Sám si to nevedel vysvetliť, bol jakýsi netrpezlivý, mal jakési ťažké tušenie, nebárs cítil sa v rodičovskom dome. Večer sa priblížil, Janko bol volaný k večeri, kde ho vraj domová pani už očakáva. —

Šiel teda, zaklopal a jakýsi jemu známy hlas zavola „volno!“ Vstúpil. Poklonil sa pekne panej a ona ho vládne pozdravila. Janko pozerá lepšie na ňu a myslí si: „podivno, nápadná podobnosť, pri čom sa i domová pani tiež zamyslela a zbladla. Janko osmeliac sa sloví: „prosím mám česť s mojou novou maminkou? a chcel jej úctyplne ruku bozkať; tu ona vykrikla. „Janko!“

„Bože!“ — zvolal on — „či ma oči klamú?“

„Ja som tvoja biedna Elena, — ty si Janko?“

„Ja som syn tohoto domu a ty si jeho nová pani?“

„Ja som tvoja — ma — co — cha!“ Potočila sa a klesla na diván.

„Tedy sa takto shliadame? To je hrozné! To je prehrozné!“ —

Čelaď sa velice divila, že sa domová pani, len čo sa so synom domu, svojim to pastorkom sišla, priam rozlúčila a že sa ani

jeden ani druhý žiadneho jedla nedotkli, tak že večera zostala na stole nedotknutá.

Nuž to očakávalo Janka v otcovskom dome. Jeho milovaná Elenka stala sa mu macochou, stala sa ženou jeho . . . otca. Hrozná to bola noc, čo po tak dlhom vzdialení Janko zase doma strávil. Jeho Elenka je tu s ním pod jednou strechou ale ach! v jakom spôsobe, v jakom stave. Dobré ho rozum neopustil, dobre mu srdce nepuklo a hlava sa nerozpoľtila. A on pre túto Elenku, pre svojho otca ženu nechal na život a smrť ľúbacú anjelskú Elenku hynúť! Hrozné, hrozné. Či ju má vidieť ešte raz a či sa už len rovno pustiť v šíry svet? Z jedného domu vyhnala ho láska verná, z druhého ženie ho láska neverná, zradná. On musí byť ešte raz s Elenou kým by sa na večné veky s ňou nerozlúčil, aby aspoň pravý pochop o nej utvoril si mohol, aby ju nezatracoval snáď okolnosťami tohoto prozaického sveta a života k tomu donútenú, aby sa vydala, veď ona bez toho ani len z ďaleka netušila, žeby sa za jeho otca, za otca bývalého miláčka duše svojej vydat mala.

Dal sa teda od čelade u nej oznámiť, ktorá mu ale odpovedala, že je pani nemocná, že je v posteli. On ešte raz odkázal, že sa chce rozlúčiť s ňou, aby ho teda predpustila, lebo že opúšťa navždy rodičovský dom. Prišla odpoveď, že pani velice lutuje, že pri svojej chorobe nemôže sa osobne so synom domu rozlúčiť, že mu vzkázala všetko dobré a posielala jakési písma. — Janko nazrel do tých pár zapísaných lístkov, bol to:

Elenkín denník.

V. . . .

Kde ste sny mojej ružovej mladosti? Kde ste blažené chvíľe keď som s Jankom ľúbym na tej biednej zemi rajský život žila? Všetko to zaniklo, minulo sa na veky. Čím skôr rozvíje sa kvietok v jar, tým práu i opadá. Srdce moje skoro prívčas zahorelo citom ľúbosti či i tak náhlo zhasnúť musí? Prečo trvá žalost mnohá cez celý život človeka a radosť už nie tak? Žalost je dieťa

sto vekov a radosť len jedného okamyhu. Kým Janko môj bol tu, nepoznala som žiadnej žalosti; jako raz vzdialil sa, niet pre mňa radosť žiadnej. — Kde si mi milý môj a kedy prídeš zas?

„Lepší je mládenec
O biednej záplate,
Jako starý vdovec
O striebre, o zlate,

a nevedia jaké muky robia utrápenej duši
mojej!“ —

Môj Janko nechodí ani listu žiadneho mi nezodpovedá. Slúbil mi na rozlučné každý mesiac raz mi písať obšírne a ja sotvá dva, tri listy mám od neho. Tak dlho trvá láska šuhajova? Či má pravdu tá prostonárodnia piesnička:

[„Dolina dolina
Kamenný chodník
[Kde je naša verna láska
Švárny šuhajček?“]

[Šuhajova láska
A moja sloboda
[Naše verné milovanie
Jako v koši voda.]

Ja sa mám vydávať. Nad čím iné devy plesajú, nad tým si ja zúfam. Rodinné pomery, kupecké zlé akcie núta otca môjho vraj v čas k tomu kroku. Bože! my sme, hovorí otec na mizine. Ja jediná môžem ratovať celú rodinu, lebo spoločník otcov chce spomôcť nám jestli mu ja podám moju ruku. Moju ruku? A čo povie môj drahý, môj jediný Janko na to? A moje srdce bude mléat?

Písala som Jankovi. Čakám odpoveď, on nepíše nič; on nepríjde ratovať svoju milú; on ju neprichodí nie osobne, ale ani len jediným slovom potešiť. — Všetko ztratené a ja obeť biedna.

Môj sobáš sa blíži. Či nebude on mojím pohrabom, smutným pohrabom môjho opusteného srdca? Naša Eva ma teší so svojim spevom:

„Mala som milencov
Sedemdesiat sedem,
Pri mojom sobáši
Bude stáť len jeden.“

A Madlena ma zasa pokušiaava a veselo prekára:

Jankovi bolo dost toto prečítať. Zostal i na ďalej v otcovskom dome, aby aspoň pohľadom na túto vernú dušu ulavoval duši svojej ubolanej; ale či jemu i jej nebolo naopak? Či pri každom sa potkaní neobnovoval sa bôl ten časom utíchlý, upokojený?

Domáci neznali pochopiť tú zmenu, jaká sa i s domovou paňou i s mladým pánom stala. —

Či ale otec Jankov a manžel Elenkín to naschvál tak si nenasnoval aby synovi svojmu sokom sa stal? Nie, bola to tak divná hra osudu. Otec Jankov syna svojho poneváž bol v hneve s ním nikdy pred spoločníkom svojím v kupectve ani v jeho dome nespomínal, mimo toho, len raz dva v dome jeho do roka vidieť sa dal, i to len na krátce a vždy v obchodných záležitostiach. Viacej schodili sa naši spoločníci von z domu na trhovistiach drevokupeckých. — Pred otcom bola láska k Elenke ešte až po dnes tajomstvom. — Elenka počala trochu tušiť po svojom vydaní keď spomienka bola o synovi, že sa dla vypravovania otcovho jej milencovi podobá; ale úplne a hrozne presvedčila sa o tom len vtedy, keď ho v dome svojom uhliadla. Rodine jej skutočne jej vydajom bolo spomôžené, lebo otec Jankov, veď láska sa i do spelejšieho veku pridrža, vskutku zamilujú sa do Elenky jej ruku za výminku pomoci svojej v čas núdze položil, a keď ju obdržal, slub svoj verne zadržal. — Jej rodina bola ratovaná, ale ona bola ztratená; otec došiel cieľa svojej lasky, túžba jeho sa splnila, ale tým uvrhol syna do beznádejnej budúcnosti a do tráplivej prítomnosti. Janko jako nový Hamlet rozmyšľal o tom „byť či nebyť!“ vídiac, jako dve srdcia vädnú, hynú pre lásku ku nemu, ale srdce jeho mrtvé, zkamenelé.

Otupelosť a zasmušilosť Jankovho otcovského domu, čo tak jako ťažký balvín od krátkého času na ňom zalahla jeden deň premenila zvláštna udalosť. Pred ním zastal panský koč, z ktorého vystúpil jeden starší pán. Všetko bolo zvedavé na vzácneho hosťa. Bol to Elenkín otec, návšteva jeho platila Jankovi. Podivenie všetkých rástlo, keď videli, že mladý pán domu s neznámym pánom spolu do koča sadá a evalom odchodí. I sama domová pani, utrápená Elenka, pre ktorú celý ten svet lahostajným byť sa zdal zvedavo dívala sa oknom za uhaňajúcim von zo dvora kočom.

Od otca Elenkínho dozvedel sa Janko, že láska domácej slečny je príčina jej hádam smrteľnej nemoci. Čemický sa vraj už žení, lebo tomu nič nezáležalo na osobe, ale len na mene a majetku. Umierajúcemu že treba vyplniť poslednú žiadosť jeho. Elenka že je v posledných tahoch života a žiada si ešte raz vidieť ho.

Janko šiel cestou krížovou a mnohí potkajúci ho, keď videli ho na tak nádherom pansom povoze sedieť, závideli mu nevediac, jaké nešťastné srdcia sú to v tom nádherom koči! V pansom dome bolo ticho jako v hrobe, iba vzdychy bolo počuť, iba slzy a zarmútené obličaje daly sa vidieť. S trasúcou sa nohou prekročil Janko, ten ťažko zkusovaný sňhaj, prah domu, i vstúpil bez seba do pokoja nemocnej. Rodičia išli s ním, vedeli už čo je vo veci a chtiac ratovať svoj poklad jediný, chceli povolenie i požehnanie svoje udeliť milujúcim sa; ale otec Elenkín vedel stav srdca Jankovho, preto nebrojil proti nemu, preto klesal žiaľom pod farchou neuprosne smutne s nimi si zahrávajúceho osudu. Janko bol povolný vidiac iba tieň z tej utešenej nekdý, životapľnej, šlachetno-srdceej devy, dnes ku všetkému pripravenej, a tak dal vládnuť sebou jako s mrtvým strojom. Ale Elenka nerozumela dnes ničomu, ona chcela s Jankom len sama byť; rodičia plačúc sa vzdialili a Janko na celom tele sa trasúci blížil sa ku posteli. Mocne a krčovitě ho nemocná Elenka chytla za ruku, on cítil, že jej rúčka bola chladná a videl, že bola biela jako mramor. Elenka prehovorila, ale jej hlas bol slabý, tak že to nebola vrava, ale len šepot tichunký.

„Elenka! lúby kvet“ — šepotal Janko — „čo môžem urobiť, aby sa skončilo tvoje trápenie, povedz, a ja život svoj za teba nasadím.“

„Ja ti neverím — slovila ona — ty kamenné srdce; oh, tak som sa ku tebe túlila a tys' ma odsotil; tak som ťa vrelo lúbila, a tys' bol necitný — teraz je už pozde a ja ti neverím.“

„Elenka! ja som ten najnešťastnejší človek na svete — vzdychal utrápený Janko — počuj a polutuj ma a neodsudzuj ma!“ A on jej sveril to hrozné položenie svoje; on jej vyjavil to, že milenka jeho je jeho — macochou a je zlým neprajným osudom prinútená k tomu, aby sa nebola stala tým, čím ju túžba srdca mať chcela; ale aby bola tým, čím je t. j. i s ním najnešťastnejším stvoreným sveta. „Odpusť mi priateľu — šepotala Elena — my sme obete zlého osudu.“

Ešte raz zavisla na smrť chorá Elena na perách miláckových, ešte raz objala drahú utrápenú hlavu jeho a boľným trasúcim sa hlasom slovila sloku jej obľúbenej „Maríny“:

„Keď sme pod lipou našou sedeli
V ten večer, ...
A lipa vtedy moc lístkov zpustí
A v páde lístkov divno zašustí:
Šťastný, kto v obeť umiera.“

Nato sklonila hlávku svoju a v náručí Jankovom — usnula na veky.

Nač opisovať stav srdca Jankovho, nač náreky matky a zúfalosť otca? —

Láska! večne stejná ve své kráse,
Věčně různá ve svém hnutí!
Jedny vedeš přímo k věčné spáse,
Jiné — ku věčnému zahynutí.
Lesklás' číše, sladkým kypic tokem,
Lidské srdce z ní tak rado ssaje:
Jeden spěchá v Eden rychlým krokem,
Ten tam, že se napil, musí z ráje.“

V. Háľkov „Alfred.“

Na S-kom cmiteri stojí utešený mramorový pomník pod smutnou vírbou doň vyryté stoja niže mena tieto zlaté písmy:

Padajú hviezdy aj ona padla,
Vadnú tie kvety, aj ona zvädla
A klenoty hruda kryje;
Ale tie hviezdy predsa svietily,
A pekný život tie kvety žily,
A diamant v hrude nezhnije!“

V.

Nehnevajte sa na mňa ctení čitatelia, že som vám mojou smutnou rozprávkou pár slz z očí vylúčil; veď tá, ktorej osud vás k tomu pohnul, hodná je slz vašich.

No, nebolo dosť žiála ešte nášmu Jankovi. Musel byť z jednej rany pripravený priam i na druhú. Musel vypiť kalich až na dno. —

Macocha jeho, tá utrápená súdružka duše jeho padla do horúčky. I ona vidala vo snách blúznac jako krvaví holubicu jastrab divoký a jako mu ju dáva nazpät už rozdriapanú, polomrtvú. To boly muky pre Janka, takže nebol viacej sebe podobný.

Bol pekný, jasenný deň, slniečko dralo sa paprškami svojimi cez husté záclony oblokov do izby nemocnej Elenky, i na jej tvári vyvstal si rumenec, lebo slnko jej života, jej Janko bol pri nej. Ale tak jako tam von všetko vädlo a k zemi sa klonilo, jako tam šuchot lísta zo stromu padajúceho tak smutne znel, tak bolno na srdce pôsobil, tak u Elenky slabý hlas, žltá tvár nedávala Jankovi nádeju, aby dlho ešte zostala na žive.

Elenka všetko vedela, čo sa v panskom dome bolo porobilo, predtúšila si už dávno ten istý osud ale to povedomie, že Janko pre vernosť ku nej, jemu nevernej, obetoval Elenku blažilo ešte i posledný života jej okamyh.

Manžel, ten velice ju milujúci manžel bol celý ztrápený pri loži nemocnej. No, ne-

tušil on, že ešte horšie podryva jej koreň života tajný bôl a žiaľ duševný, nežli bôl telesný. Na smrteľnej posteli dozvedel sa o všetkom. Lutoval krok svoj, ale už pripozde. V náručí Jankovom skonala i táto jeho milovaná, nadovšetko mu drahá Elenka. On nemal slz, srdce jeho bolo zkamenelé, bol len jako by položivý a polomrtvý. —

Po smrti Elenkinej študoval Janko ďalej. Prešiel tráplivú školu života s umoreným telom, no, nie i s takým duchom. Duch jeho i na zatým bol živý pri všetkom, čo bolo dobrého, pekného a slávneho, bol účinný za svoj milý národ. Druhovia jeho pri počiatku rozprávky spomínaní boli mu na vždy jedinou potechou v živote. On žil svojmu národu posvätiac život svoj jemu, žil, jak?..

Jak žit pri hrobnom milenky križi?
Jak vzniesť sa keď ta večnosť poníži?
Oj svetov neslávna sláva!..

Mladosť Jankova bôlne sa minula, ale či zhynula bez znaku? Či mu už nebolo viacej na zemi blaženia?

Oj, nač by nebo mohútnosť dalo,
Keď by mladistvé len snívať malo
Eudstvo zlaté, kési hory! —
Mladosti vädnu, mladost je večná,
Ona je v zvratoch časov bezpečná,
Lebo z časov večnosť tvorí.“

Tak i Janko žil si nad hrobom miláčkov duše svojej, pracujúc verne za mŕtvých vstanie svojho národa.

ELEGIA PRI NÁHROBKU

KARLA KUZMÁNIHO

(† 14. aug. 1866.)

Pristroj sa v žúzol piesni;
Nemáš byť šumnou, švárnou;
Piesenko! odhod cengáčiky,
Štrkalky a klepotanie,
Shovorčivé tie ozveny veršov;
Buď tichou, piesni, tichou sta hroby,

Tichou, sta vlajúce sa steblá na mohyle;
Ťukaj len tíško, sta bitie srdca,
Srdca smutného, chorého, na skone,
Sta vzdychy umierajúceho. —
Nedbaj na úhladnú mieru,
Na súmerný krok rušajúcich plukov

A či tančiacich detí sveta;
Kulhaj, ako cez brody slz stúpavajú
Osíralí, za rakovou neprosnou,
Leť, ako lieta holub podstrelený,
Nerovným veslom perute,
Jako večnosť — kde hodín niet — chodí:
Tak! — Svet vrav si, čo chceš,
Ty kochaj sa s blahoslaveným tým,
Ktorého juž na svete niet.

Križ drevený, polohnilý, nakrivený:
Dobre, — taký križ pristane hrobom;
Tam, kameň pri hlave mohyly,
Taký, jako ukotúlala
Dávna ho povodeň:
Zbaví, — to cieľ, to termín, ku ktorému
Putuje každé telo; to medza je,
Ktorú prekročiť nevoľno nikomu; —
Čo tu, — v stredu sprepadaných kopcov?
Viežka mizerná; — tu vraj, bytuje **On** —
Kto? — nuž ten dôstojník, veľikán, —
Veď viete, — Ivan veľký, zvon slávy
Pre slachetných, tých, kto za pravdu horia, —
Ivan veľký, ktorý padnuv
Zo zlatých vysočín Kremľa
Zaryl sa hlboko v zemi, —
Knaz ten Hrona, Váhu a Dunaja;
Arcipastýr rozblúdených,
Roztrhaných rozplašených
Stád Kristových —
Smelý, udatný, neohrozený;
Otec Slovače opustenej
Verný, prisny; —
Obor umom i telom,
Zronený vševládnu pástou smrti,
Keď nenazdal sa On,
A nenazdali my. —
Veď znali ste ho, — veď znáte ho,
Veď znat ho budú deti vaše,
Budú ho znat, ak znat ho hodné budú. —
Zaklopem mu na okienko,
Okienka tu ale nemáš;
Zatlčiem na dverka viežke,
Dveriec viežka ale nemá,
Nahé, slepé štyri steny:
Priložím ústa vriace
Na vápno studené,
Na kremenistú žabicu:
„Spíš, otčíčku, či — čuješ?“

Zobud sa, ozvi sa!
Čuj, tábor mladeže zvoní ti piesňou k sláve,
Hľaď klaňajú sa ti šedivci národa! —
Podbaj, — volajú, hladajú ťa osíralí,
Zbabelí, vidieť tvár tvoju smelú,
Leniví, poznať činnú ruku tvoju
Vetroplaši, vôľou tvojou utúžij sa chcejú!“

Ticho, nemo.

„Rata, vystúp! bijú tvoj ľud,
Pod von, — bráň dom, ktorý pohanili!
Vstávaj! krahnú ti deti,
Treskúca zima je a noc chumelice,
Oviň ich širicou pastýrskej moci,
Ohrej ich dychom otcovskej lásky!“

Pusto, hlucho.

„Ej, — vyzriže len — na chvíľočku len —
Hľa juž kohútiky spievajú k ránu roda,
Už škrvanky zvestujú Tatrám jaro:
Hladže, čeliadka tvoja neželiari juž,
Šable si brúsi mlad tebou odkolísaná.
Hej hoj! hore zraduj sa!
Ztras so seba, dlé, zlovonné tkanie
V pancier jasu hod sa, — chyt' zástavu
A jak vodievals, hej, tak veď zase
Voje naše na hrad slávy!“

Nedbá, nečuje.

„Konečne, miláčku harfy, —
Ukáž sa počuj-že,
Lúby tvoj Sládkovič, veštec, —
Ktorého tak rád slúchaval si —
Nese ti piesenku peknú,
Pieseň pozdravu od Hrona,
Od brehov jeho sviežo-jalšových,
O Hrone pieseň,
Na ktorého nádrach
Prvé sny snily sa ti! —
Počuj piesenku o veľmoci
Vzkriesenia Slavianstva! —“

Marné volanie.

Ach!

Už zmrzlo ucho mi
Pritisnuté o skalú studenú.
Nadarmo, nadarmo!

Už zachrypnul mi chrtan
Volajúc, kričiac, bedujúc —
Nadarmo.
Tu jeho niet, — tu nikoho niet,
Najviac, ak hrst prachu,
Dakolko suchých hnátov,
Zo pár uhnitých strapov, —
Odmetky ničomné z človeka,
Jaké každý žobrák tu necháva: —
Zem, zem, zem! —

Eh!

Nebo! nebo krásne, nebo!
Súhviezdie nesmierne,
Slávo Hospodinova! —
Tamhla kosy, —
Tie bere do hrsti smrť
Keď skáša lalie Šalamúnske
Na horách života —
A vešia jích tam vysoko zase,
Aby ligotaly sa večným ligotom
Ligotom smutným k výstrahe:
Kosou takou zronen **Karol**. —

A tamto vôz, —
Zlatoskvúce kolesá i oje:
To ten, na ktorom viezol sa
Letom blesku — v tamtú osudnú noc —
Na Sion večnej slávy
Onen slovenský Apoll. —

Povedz mi, hviezdo jasavá, —
Ty, — čo prechádzaš sa tam od póla k pólu —
Usmievavá, prívetivá
Zorničko nebeská! —
Povedz mi, nevidelas tam
Letieť anjela cheruba
Od Turca malovaného
Rozsiahlymi stepami oblakov
K oným stanóm Otca svetiel,
Tróniaceho v svete neprístupnom? —
Či videla?
Ty vidíš, že som samé, číre oko,
Sama zornica, nezažmurená nikdy,
Nikdy nezdriemnúca.
A keď bych bola — čo nie — i zdriemnula,
Bolby zbudil ma bolastný výkrik
Poraneného celého národa,
Výkrik bolastný národa

Keď videl „s Bohom“ kývať rukou
Toho, ktorého a ktorý ho tak rád videl
A s ktorým sa viacej neuvidí. —
Videla! ulietal cestou svojou,
Tamhla tou mliečnou cestou,
V sprievode cheruba viery,
Tam v oné — i jasnému môjmu
Zraku nedostižné vysočiny
Svetla, slávy. —

Nevieš nič, hviezdo! —
Jedno chcem vedieť; to jedno ty nevieš:
Žije-li, žije? — počuješ! či žije?! —
Vravia že zomrel; — bedaže, prebada!
Bôh živý, živých Bôh nemá nad život
Vyššieho daru, lepšej odplaty:
Žije **Kuzmáni!** — svet blúzni že zomrel,
Vieš-li ty, hviezdo, že žije?!“ —
Život-otázka preťažká.
Závrat uchytil hviezdu nevinnú,
Zkrútila sa jej hlava zlatovlasá,
Na zlomkrky, po stužke ohnivej
Streloletmo padla poza obzor. —

Kristebože!

Zem mlčí a nebo nevie:
Ty tam na pravici Otcovej
Sediaci v rovnej s ním úcte a moci, —
Ty všetko vieš, ty máš slovo života,
Ty jsi slovo, — preto je Slován Slovanom —
Tys cesta, pravda, vzkriesenia, život:
Tu Betania, tam hrob Lazarov —
Plač Marie, to kvilba Slavianstva,
Žiaľ Marty, to nárek ostatných národov —
Zaplakals — ajhla, jak si ho miloval —
Poď sem, — ty, čos umrel za nás —
Vylom temnicu mohyly
Rieknúc všemohúce reči:
Lazare, poď von!“ —

Já blázon! chabý, prchký, nedočkavý!
Tak-li je ťažko poshoveť len chvíľku!
Uletuje čas, letom orličím —
Máličko len — a sám za ním sa vychytím
A uvidím ho, — uvidím čo verím. —
Čo hroby, hviezdy! — keď príjde hoďinka
Zavolá ma Pán a privedie k nemu,
K sluhovi svojmu dobrému; —
Ukáže mi ho medzi zvolenými
V novom tele, v spolku otcov drahých,
V zástupoch blahoslavených
V nesmiernom chráme

Večne živých,
Večne veselých! —

„Viem, že vykupiteľ môj živ je,
A že v deň najposlednejší
Nad prachom sa postaví

A — bárs i kožu moju a telo
Červia rozvrtalo —
Vždy v tele svojim uzriem Boha;
Ja si ho uvidím
A oči moje spatria ho!

Ondrej Sládkovič.

Príspevky ku poznaniu juhoslovanských národných piesní zo stanoviska mravoučného.

Od J. Radetiča, podáva Kalinčák.

(Pokračovanie.)

III.

Národná juhoslovanská pieseň o Bohu a viere, o pokute a odmene.

Máme najsamprv vôbec poznamenať, že v srbských národných piesňach mnohé začínajú a končia sa sadami, ktoré nás upomínajú na Boha, vzývajú ho, ďakujú jemu atď. Zvlášte ale poznamenať sluší, že v nich skoro každý výraz radosti lebo žiaľa na Boha upomína. Nachádzame teda v srbskej národnej piesni verše na začiatku a konci z najväčša v skutočnej epickohomerickej dôslednosti vždy a vždy opakovať sa. Zajiste príčina zjavu tohoto leží v tom, že Slovan nikdy nič počínať nezvykol bez modlitby o pomoc božskú. Ba ani len pijatiky niet, pri ktorej by Bôh najprv spomínaný nebol. Tým viacej ale býva Bôh vzývaný tam, kde pomoc jeho najviac potrebnou sa vidí. Rozumie sa samo sebou, že národné piesne vlastnosti božské podľa zásad kresťanstva označujú.

Len pochop o „spravodlivosti božskej“ tu i tu v temnom svetle naličuje sa, a to zvlášte v najstarších piesňach, v ktorých ešte zvuky pohanstva zazvávajú. Bôh, ináčej v srbskej národnej piesni voždy jako najmúdrejšia a najsvätejšia bytnosť predstavovaný, vyskytuje sa (Vuk II. 74) jako mstitel ľudskému pokoleniu nepriateľský, ktorý si žiada smrť hrdinu národného Kraljeviča Marka. — Zo soznania bytnosti božskej pochádza v srbskej národnej piesni :

Bohabojnosť zo stanoviska jedného každého človeka považovaná. Pocit tento sa nie len vo výpovediach . . . „Boh mi svedok, my sa musíme všetci pred Boha postaviť . . .“ vyskytuje (Vuk I. 214; III. 22, 135 atď.) ale pritom sa spolu určite a výslovne za najhlavnejšiu známku hrdinstva považuje, keď junák vypovie že sa nikoho nebojí len Boha (Vuk II. 8, 78; III. 18, 200; 21, 84 atď.). Za najväčšiu pokutu bohaprázdného života udáva juhoslovanská národná pieseň vo svojom značne materialistickom smýšľaní spôsobu od Boha pochádzajúce odoprenie všetkého, čo človek k udržaniu telesného života potrebuje, to jest potravu a nápoja. Tak vidíme v piesni — Vuk II. 1 — že následkom žaloby Marie na zlé činy na svete sa stávajúce a následkom prosby Eliáša a druhých svätých Bôh nebo zatvára, následkom čoho za celé tri roky nepršalo a zem nebola zvlažovaná, tak že za celý ten čas „ani pšenica nerástla ani víno sa nerodilo“ — v jednom speve zas sa deň súdny tým označuje, že pri príchode jeho „žiadnych oviec a žiadnej pšenice“ viac nebude. V národnej piesni vyskytuje sa to presvedčenie, že Bôh všetko dobré odmeňuje, a všetko zlé pokutuje; avšak predsa v národnom básníctve nadvláda pojem ten, že sa s každým previnilcom to samé alebo dač podobné stať musí, čeho sa on oproti svojmu spolublížniemu dopustil. Zneje to takto (Vuk II. 5): „Bôh nikomu dlžným nezostáva“ a sice pri rozprávke o tom, ako

jedna žena u muža svojho sestru jeho ohovárala, že táto dieťa jeho zavraždila, následkom toho potom brat sestru na štyri kusy koňmi roztrhať rozkázal. Aby sa však jej nevinnosť dokázala poznamenáva pieseň konečne:

Kde jej krvi len kapôčka padla,
Vyrastaly tam kvietky voňavé;
Kde upadla od veľikej mdloby,
Kostol povstal tam velikolepý.

Hneď na to onezdravela pomluvačka, i chradla za celých deväť rokov, i „tráva jej kosti prerastala“ — a „v tejto tráve sa hady liahly.“ Takým spôsobom i na tele i na duši umorená priznala sa mužovi svojmu k spáchanej vinne; tento ju dal práve tak, jako pred tým sestru záprahom koní roztrhať. A v odpore so zveľebovanou pred tým nevinnosťou vyrieka tu pieseň národnia:

Kde jej krvi len kapôčka padla,
Tam vyrástlo trňa a žihľava;
Kde upadla od veľikej mdloby
Hneď jazero sa tam otvorilo.

V piesni o „kmotrovi Grčić Manojlovi“ hovorí sa že on kmotrom súc dieťa prečaroval a preplatený, na miesto chlapca dievča podhodil; aby sa ale zlý čin jeho udržal v tajnosti zložil čo viac krivú prísahu na pravdivosť udaní svojích; Bôh ho ale zato tým zkáral že prvorodené dieťa jeho v podobe jahňata na svet prišlo, ktoré on sám, nezajúc o tom, zabil. Iná pieseň vypravuje zas o nevere Vidosavy proti manželovi Vukašinovi, a o jej náchylnosti k mužovi druhému.

V zápatí nevery tejto hneď pokuta prichádza v tom záležiaci, že Vukašin Vidosavu v okamihu zabíť dal. V druhej zas piesni sa dočítať možno že vezírovia Momira, syna sultánovho, u tohoto obviňovali z lásky k jeho sestre Grozdianke. Následkom toho rozkázal syna svojho obesíť. Vezírovia ale pritom všetkom pokute neušli. Grozdianka sa v bolesti a žiali obesila sama pri Momirovi. Toto ukázalo sultánovi šlak zlých činov vezírov, z ktorých potom žiaden šibenici neušiel. Aby sa ale i v tomto páde riadenie božské v najjasnejšom svetle ukázalo, pripomína na konci pieseň, že sa stali Momir a Grozdianka „svätými“ . . . naproti tomu však že „jazero nad jazerom povstalo, kde vezíri viseli . . .“

Ohľadom na odplatu a pokutu na druhom svete veľmi málo hovoria juhoslovanské národné piesne. Na nesmrteľnosť duše sa v nich veľmi naráža, a živým citom vyobrazuje. Svedectvom toho sú zvlášte tak často opakujúce sa verše:

Syn môj len nezaträt dušu svoju,
Prijsť o hlavu je o mnoho lepšie.

alebo:

Okrem keby zatratit sme chceli
Dušu . . . . .

Najväčšou odmenou po smrti sa vidí byť stať sa svätým, čo sa tým označuje, že lebo celé telo, alebo aspoň jedna čiastka jeho i po smrti neporuší sa. Pieseň — Vuk II, 14 — naličuje nám spôsob, ktorým sa Nahod Simeun svätým stal, nasledovne: srbský jeden Oedipus prehrešil sa nevedome s vlastnou matkou svojou, a práve preto musel veľmi pokutovať. Otec jeho Iguman ho dal hodiť do podzemnej temnice; v temnici bola voda až do kolien hadmi a škorpionmi naplnená. Klúče väzenia hodil Iguman do vln Dunaja v úmysle, žeby Nahod prvej na svobodu prijsť nemohol, pokiaľ by Dunaj vyhodnením klúčov nevinnu jeho nedosvedčil. Po desať rokov našli rybári klúče v rybe, a doniesli ich Igumanovi. Keď tento potom temnicu otvoril našiel v nej na miesto vody a hadov ligotavé slniečko, lebo sa stal Simeun svätým.*)

V druhom speve zas vidíme cára Konstantína preto pokutovať, že ubil rodičov vlastných. Pokutovanie jeho záležalo v tom, že si dal sám vystaviť hranicu, že si na ňu usadol, a ju sám podpálil. Telo jeho shorelo docela okrem jednej ruky, ktorá bola — svätou, lebo ňou mnohé dobrodenia preukazoval:

Nejedneho nachoval hladného
I smádnému dal cár občerstvenia,
Zaodieval nahých a tiež bosých,
I staral sa o biednych chudobných; —
Preto svätou ruka jeho bola.

*) Simeun za zlatým sedí stolom
V rukách držiac evanjelium sväté.

Red.
*

IV.

Juhoslovanská národná pieseň o Bohu a viere, o pokute a odmene.

Viera na veľkosť a moc božskú vzbudzuje dôveru v neho. Táto sa javí a) v modlitbe. V srbských národných piesňach sa síce nenachádzajú jako u Homéra z ďaleka odvodzované modlitby, v ktorých sa čo viac i príčina uvádza, prečo má človek právo čo viac modliť sa, ale zato vyniká v nich tým väčšia vrúcnosť. V nich sa jednoducho spomína cieľ dákeho podujatia, a modlí sa žeby výsledok jeho bol požehnaným. Kto toto zanedbáva nemôže mať ani len nádej, žeby želaný výsledok sa docieľiť mohol. Mahmud paša ku pr. odkazuje kniežatu — vladikovi**) Černoehorskému, že si zaumienil Černejhore válku vypovedať, a že zamýšľa jej pohlavára usmrtiť, pritom ale poznamenáva, všetko toto opisujúca pieseň hneď k tomu:

No neriekol Turek: „Keď to Boh dá,“
A spoliehal sa len na moc svoju.
Moc a sila však len jest u Boha,
Ktorý Turkom pomoci odopre.

A tak sa i stalo; Mahmud paša zahynul s celým svojim vojskom v roklinách Černejhory.

Keď si dakto dač želá nuž vzyva Boha v skrúsenej modlitbe a v presvedčení, že Bôh každú skrúsenú modlitbu vyslyší. Tak sa modlí Banovič Strahinja k pánu Bohu, keď mal udreť na turecké vojsko, a Boh mu pomohol k víťazstvu. (Vuk II., 44, 309 a 53, 41). Janko Jurišič je v najväčších rozpakoch a nebezpečenstve, keď mu šabla do pošvy vhrdzavela, tak že ju vytiahnúť nemohol, keď mu to najviac potrebné bolo. Pomyslel si pri tom na Boha, a šabla sa čiste, skvele z pošvy vytiahla. (Vuk 52, 108). Todor Jakšič napomína svoje hrdínske broje aby pa-

*) Po bitke na Kosovom poli sa čiastka srbského národa na „Čierne hory“ utiahla, kde sa až po dnes pred nepriateľom Srbstva a kresťanstva bohatiersky bráni. Malá to hrstka ľudu. Utvorili si tu Srbi theokratický štát pod náčelníctvom biskupa svojho. Vladyka u Srbov = biskup. Takýmto bol poslední Petar Petrovič Niegoš; po ňom nastali dve svetské kniežatá: Danilo, a terajší Nikita = Mikuláš.

Red.

nätaly na Boha prv lež by sa vrhly na nepriateľa — a víťazstvo práve jim pripadlo.

Skoro detinsky vruci tón národných piesní tak ďaleko ide, že sa včasto k Bohu obracia i v záležitostach, ktoré najvyššej bytnosti, jej svätosti a spravodlivosti práve odporujú. Janočkinja Jana (Vuk II, 101, 16) — prosí ku pr. Boha:

Pozdvihni sa, Bože! proti Budimľovi!
A znivoč že bána Sedmohradov,

Práve z tej samej studnice pochádzajú tie miesta juhoslovanských národných piesní, kde sa Bôh čo viac vzyva aby divy robil. — V piesni (Vuk II, 48) prosí pokorne matka Jugovičov, na Kosovom to poli hrdinsky deväť padlých bratov:

Daj mi, Bože, oči sokolove
I labutie pekné biele krídla,
Žeby mohla lietat nad Kosovo,
A uhliaďnuť deväť Jugovičov!

Podobné vzyvanie Boha nachádza sa u Vuka I, 455, 513; III, 361, 250 atď. — Tolko o modlitebných prosbách. Čítať ale môžeme v národných piesňach i modlitby vďačnosti, ktoré sa čo do formy práve tak, krátke, a čo do obsahu práve tak vrúcne jako predoslé. Najviacej sa označuje vďaka Bohu vzdávaná (Vuk II, 53, 62, 68, 60, 69 220, 78, 190, 94, 373; III, 3, 85 atď.) nasledujúcimi slovami:

Dobry Bože, za všetko ti chvála!

Jako je modlitba v národných piesňach ničím iným, len najčistejším výlevom duše bez každej formality, bez každého pretvarovania, tak nevidíme v nej ani žiadnych liturgických priprav, ani žiadnych liturgických ceremonii ktoré by modlitbu sprevádzaly. Len jedno jediné miesto tu robí výnimku — Vuk II, 4. — kde mních k Dunaju beží ruky si umývať; výkon tento umývania tela, má podľa symboliky vraj mravnú neuhonnosť označovať.

Dôvera v Boha sa ďalej vyráza v prisaha a zaklínaní sa. Skoro každé tvrdenie dostáva zvláštneho výrazu keď sa pri tom človek na Boha, na svoju vieru, alebo

na obidvoje odvoláva. *) — K potvrdeniu toho slúža ku pr. nasledujúce miesta — Vuk III, 50, 65, 76 — „zaklínám sa na veľkého Boha“ — III, 48, 119 „na pravého Boha“ — II, 16, 35 — „na jediného Boha“ — II, 6, 16 — „svedkom budiž viera silná k Bohu“ — II, 44, 457 — „silná viera moja jako skala,“ — III, 18, 115; II, 44, 400 — „dobrého vám dávam rukomníka, rukomníka to pravého Boha, a druhého vieru moju svätú“ — II, 40, 359 — „prisahám ti na Boha a vieru.“ — Ten samý smer majú i jiné odvolávanía sa na všetko čo je človeku svätého a milého, jako — I, 343, 34; 388, 289, 28; II, 5. . . „na môj drahý život.“

Srbská národnia pieseň pokladá za najväčší zemský poklad, jako to dolu nižšie dokázať chceme, mať bratov a sestry, a tak sa veľmi včasto ľudia zaklínajú — na bratov a sestry. — Snaha táto pravdivosť slov svojích prísahou a zaklínáním sa preukázať ide tak ďaleko, že pieseň ľudu včasto uvádza jako i neveriaci ju užívajú, ku pr. turecky vezír, hoc i obyčajnym zvláštnym spôsobom prisahá:

Pravda, cáre, na môj dnešný deň to,
Pravda, cáre, na deň smrti mojej!

Tu i tu prisahá sa spôsobom od práve uvedeného odchodným; jako — Vuk III, 35, 25 — „Hocby ma mať nebola zrodila ale radšej kobyla to bola“ . . . . .

V piesni — Vuk II, 30, 200 — zaklína sa cár Štiepan:

Nech že mi tam odpaduje mäso,
Za života od tých kostí mojích.

Súc zbroj bojovníkovi najmilším na svete, tak prisahajú a zaklínajú sa títo i na zbraň, jako — Vuk II, 16, 36, kde Nenad hovorí:

Oj družina bratia moji drahí,
Brata nemám, a sestričku nemám,
Ale však mám Boha jediného!
No nech uschne mi pravica ruka!
Nech vyplzne hriva koňu môjmu!
Nech zhrdzavie dobrá šabla moja!

*) Hádám má to naše: „na môj dušu“, a „pánu Bohu prisahám“ ten samý význam.

Red.

Dôvera v Boha dostáva výrazu svojho i v zakladaní a podpore náboženských a dobročinných ústavov. Cárovia a kráľovia zakladajú kláštory a stavajú kostoly, čím chcú obeť prinášať ľudu svojmu a pre seba získať milosť u Boha, — Vuk 23, 31, 35, 37.

Na ten spôsob, jako človek Boha vzýva, tak miluje a ctí si všetko čo je Bohu milým a drahým. Najviac prihlasuje sa pri tom pieseň národnia, krem Boha, i ku Svätým ku pr. — Vuk II, 82, 20, a III, 221 atď.

Spomnie si na svätého Nikolaja,
Na Nedelu i na Noc Velikú. —

Medzi svätými v národných piesňach prvé miesto zaujíma sv. Ján Krstiteľ; práve preto sa pri všetkých značnejších výjavoch a zvlášte pri každom veľkom nebezpečí, krem Boha, i on vzýva, jako ku pr.:

„Vďaka Bohu a svätému Jánú“ alebo „zaklínám fa na Boha a svätého Jána,“ — Vuk II, 94, II, 51, 75; 66, 150; 61, 125; 75, 30; 83, 10; 98, 240; III, 26, 216, atď.

Prostredníkmi medzi Bohom a človekom sú v národnej piesni patriarchovia, biskupi, mnísi a diakoni. Jích slovo je svätým a vplyv jích u Boha tak veľký, že Bôh na jích prosbu i divy tvorí. Vuk III, 11 k. pr. uvádza, že Bôh na prosbu patriarchy Savy, keď tohoto sultán Sulejman k prijatiu Islamu nútil, z neba ohnivý dažď zpusťil, a zapríčinil, že zo skál tolko vody vytieklo až sa v nej celé turecké vojsko potopilo.

Na pokynutie patriarchy Niky (Mikuláša) — Vuk III, 12 — „zastane tam slnce na východe, a zastane mesiac na západe . . .“ Druhá pieseň zas udáva, že Šaracovo*) žriedlo vyschlo, a na to zemetrasenie povstalo; zase v inej piesni sa udáva, že sa šabla Turka Dilavera ztopila keď ňou chcel svätého Sávu zavraždiť, a že pri tom z úst svätého Sávy oheň zabľcal, ktorý hneď všetky šiatre tureckého tábora zažal a v okamhy popálil.

(Pokračovanie nasleduje.)

*) Šarac od šerý, čierny kôň. Nemecky Rappe, u nás „vraník“, bájočný to kôň kráľoviče Marka, ktorý žil pár sto rokov, a pán jeho len po jeho zahynutí zomrel. — Šemik Horimirov, biely kôň Svätoplukov u Anonyma, a zas na ostrove Rane kôň Svantovitov sa zdajú z toho samého mythického žriedla pochádzať. Red.

Kvety západu.

Svätojanská muška.

(Podľa anglického.)

Kde sú ploty, riečky, riavy,
Chrobáčik sa kmitá;
Za tmy svieti jak žeravý,
A hasne, keď svitá.

Hádajú sa, kde povstáva
To svetlo bliskavé?
Tento chvostu česť tú dáva,
Tamten jeho hlave.

No isté je, že božia moc,
Čo nebies tvorí blesk,
Jeho tielku dáva cez noc
I primeraný lesk.

Hádam, prajúc nám lúč jeho,
Príroda žiadala:
Aby noha pocestného
Pozorne kráčala,

A nevyhasila plameň,
Čo, ač drobno-hravý,
Ukážuc urážky kameň,
Potknutia ju zbaví.

No čokoľvek s nim mienila,
Pravda božia vetí:
„Večná moc ho ožiarila,
Nadarmo nesvietí!“

Ó, vy pyšní, vy bohatí!
Skoľňte svoje berly!
Veď i muška lesk má zlatý,
Diamanty, perly.

Nech sa poníži k pomoci
Už raz myseľ panská,
A svieti aspoň jak v noci
Muška svätojanská!

Nosák.

Kozák Chmelnický.

(Besiedka.)

I.

Roku 1644 nastala krvavá borba medzi dvoma prednejšími pobratimnými národami, medzi Poliakmi a Rusmi. Oba chceli vývodit v slovanskom svete.

Ukrutná zima navštívila kraje maloruské, i zasypala svojím ladovým páperom sem a tam roztratené dedinôčky a panské dvorce. Obyvatelia dedinky, Chmelník rečenej, čupeli vo svojich teplých chyžkách staby v jazvecích dierach zasypaní. Okolo kostola, panského dvorca a krémy stály pospolu malé chatrče chudobnej osady. Chyžky tie boly z vrbového prúta pletené a hlinou omazané. Krov bol zo slamy. Chrám, ktorý tri grécke väzičky okrašľovali, bol celý drevený; oň opierala sa fara. Oproti kostolu stál panský dvorec, ktorý sa tým od iných sedliackych budovísk rozoznával, že bol celý z dreva

vystavený, drevom pokrytý a vápnom obieleň. Okolo neho točila sa zahrádka úhladným plotom vrúbená. Pri ňom stála jemu celkom podobná — krčma.

Bol večer.

Nebo bolo jasné a nesčíslným množstvom blístiacich sa hviezdíček posiate. Hrobová tichosť panovala v celej dedinôčke, i na široko-ďalekej sňahom pokrytej krajinke, na ktorej len kde tu okyptená vrbá a v šerej dialke tmavý pruh jedlových lesov vykukávaly. Svätú tíšinu túto porušovalo len z času na čas chryplavé kvákanie vrán alebo brechanie psov. Zádumčivo kráčaly smutné postavy roľníkov, zahalené súc v núdzny plátený zriedka v hrubý sukený odev, po úzunkom ladovom chodníčku ku blízkej kréme, kde zamazané židovské dievča smradlavú pálenku meralo. Majiteľ toho zkazonosného nápoja, Chaim Pinčev, v teplú líškaciu bundu

zahalený, opieral sa neďbalo o hlinené kachle i pozeral so sladkým sebäpovedomím a s dákousi hrdosťou na svoju švarnú mladú manželku, ktorá v úhladnú z tchoracích kožušín zhotovenú kazajku odiata za stolom sedela, svoje dieťa nadávala a baršoňovými očami hneď po chyži hneď po sedliakoch, ktorí sa od zimy triasli, blúdila.

Chaim Pinčev a jeho mladá manželka mohli nie len na ubohých sedliakov maloruských, no i na dvorec šľachticov s dákou si pýchou pozeráť. V panskom dvorci závisela zámožnosť od dobrej úrody, u Pinčeva spočívala ona na pevnom základe, lebo žid tento mal všetko v prenájme, čo len v Chmelníku a v okolí do prenájmu vziať sa mohlo.

Poľská vláda vzala si toho času za úlohu, by svoj vlastný ľud, najme ale Malorusov, čo najviac potlačovala, nesnesiteľnými daniami obťažovala a zodierala. Dane, právo merania rozličných nápojov, ba i prisluhovanie spravodlivosti dával kráľ, vojvodovia, starostovia a kasteláni židom do prenájmu.

Tak bol i Chaim Pinčev prvou osobnosťou v Chmelníku a keď sa i k šľachticovi s pokorou blížil, prezradzoval líšiaci zrak jeho opovrzenie.

A preca bol Bohdan Chmelnický pánom v Chmelníku, i žiaden človek nemal právo ním opovrhovať. Známý bol nielen v celej vojvodine, no i na samom kráľovskom dvore v Krakove čo udatný vojín a čo muž, ktorý spravodnosť nadovšetko miluje.

Šľachta, roľníctvo, židovskí prenajímníci, jeho vlastní ľudia, všetko to pozeralo na neho s úctivosťou, ba i s dákyim si chvením. Na dvorci svojom držal nemalú tlupu sluhov a kozákov. Keď mu nekedy chybovaly i hotové peniaze, boly preca jeho humná a sypárne plné a nikdy nechýbovalo ani jedlo ani nápoj i pre ľudí i pre kone. V časiech tých nepokojných bol šľachtic tým viac vážený, čím viac kozákov na dvorci vydržoval. Chmelnický mal jich pädesiat a všetci boli dobre oblečení a zásobení. Každodenne cvičili sa vo zbroji i jazdievali na svojich malých ohnivých koníkoch, a keď sa zvečierilo, vychádzali v stajnach na slame pri svojich miláčkoch, koničkoch, alebo vysedávali v krčme i pili pálené i vyspevávali svoje zádumčivé piesne.

Dnes shromaždili sa kozáci v priestrannej chyži, v ktorej služobníctvo jedávať zvyklo. Pán nebol doma. I obsadnúc veľiké kachle, rozprávali sa s domášnymi a so sedliakmi, ktorí z dedinky svojich príbuzných navštívili, o utlačovaní svojho náboženstva, práva a svobodenky kroz veľmožov, kroz drancierstvo poľských šľachticov a židovských prenajímníkov.

„Vlastný dómok, čo by bol jak malý, je preca lepší, jako priestranný, v ktorom človek s cudzincami bývať musí,“ žaloval sa starý sedliáčik s plešivou hlavou a sivými fúzami, „bolo to lepšie, kým sme k Poľsku nepatrili.“

„Iste, že bolo lepšie,“ prisvedčila poriadna starena v barevnej sukni a v krátkej barančej bundičke. Bola to Barbara, kojná pána Chmelnického, ktorá teraz službu pekárky zastávala. „Bôh nech nám je milostivý keď to má i na ďalej tak byť! Teraz so sedliakom nakladajú tak, jako s hoviadkom, ba ešte horšie. A jako že sa drží slovo, jako sa zachádza s právami našej cirkve?“

„Divno je, že nám Malorusom a Kozákom ešte i tú milú vodičku, oheň a povetrie daniami neobťažili,“ vzdychol si jedon Kozák, „či nemusíme teraz už i za krsty a svadby, polovačku a rybárstvo, ba i za výrok súdu dane platiť?“

„A všetko toto majú židia v prenájme,“ kričal jedon sedliak, „ktorí v teplých bundách si hovejú, kým nás ubohých roľníkov zima trase.“ I odplul si.

„A v každú nedelu musíme sa trhovať so židom o klúče, keď chceme sv. omšu slyšať,“ dodal mladý kozák.

„Malo by sa to kráľovi žalovať,“ daly sa čuť hlasy.

„Ach! tomu bujnému ničomníkovi, ktorý sa len o ženy, polovačku a tokajčinu stará,“ riekol kľučiar, ktorý vo vážnosti u panstva stál.

„Tak malo by sa klopať u starostu,“ mienil jedon kozák.

Kľučiar pustil sa do hlasitého smiechu.

„Náš starosta v Čehrine,“ kričal starý roľník, „to je najdivokejší človek, bez milosrdenstva, ukrutný jako Tatár, je to opravdivý psohlavec — Turek.“

„To nemôže tak dlho byť,“ riekol ticho kozák, ktorý len nedávno z Ukrajiny bol prišiel, „u nás to už vrie, i verte mi, čo vám poviem, veď vy to ešte dožijete. My kozáci zaviazali sme sa Polsku, že budeme hranice strážiť a obraňovať naproti Tatarom a Turkom; no my sme boli voždy svobodný národ a taký i budeme, kým to bude vôľa Božia. Dane, ktoré nám proti každému právu natiskajú, tie zapríčinia, že vec skôr dozraje. Dajte pozor, veľké veci sa diať budú. Pred niekoľkými dňami videný bol ohnivý meč na nebi v tom smere, jako Ukrajina leží“ . . .

„Čo nepoviete,“ zahundrala Barbara.

„Veru tak, i ja som ho videl,“ prisvedčil starý roľník.

„Veď naša sedlač nemá itak čo ztraťiť,“ dodal druhý, „keď kozáctvo povstane a do krajiny vtrhne, všetko sa pripojí k nemu.“

„Niet pomoci, len vojna s Poľskom nás osvobodí,“ dodal kľučiar.

„Jedon by mohol zpomôcť,“ riekla po malej prestávke stará kojná, „len jedon.“

„A kto?“ kričia mnohí.

„Naš pán.“

„Ano ten,“ ohlasovalo sa to zo všetkých strán.

„Ten na inšie myslí,“ riekol usmievajúci sa kľučiar, „čo si myslíte, že si preto tak švarnú paniu pojal, aby po mesiaci do boja letel?“

„Keby len šťastlivé bolo to manželstvo,“ hundrala po chvíli starucha, „pán má už vyše štyridsať rokov, to viem dobre, veď som ho ja vychovala, — v dome je syn od prvej manželky už dorastlý . . . a náš pán bere si paniu sotva dvadsať ročnú a dáva synovi macochu, ktorá je mladšia od neho. Bože, obráť to k dobrému!“

Starena zamlčala sa.

Ostatní shovárali sa ticho, lebo v každom okamynutí mohol sa pán Bohdan Chmelnický z polovačky navrátiť.

Čo tento rozhovor v čeladníku sa viedol, sedela mladá žienka Bohdanova, Lidvina, v teplej izbe svojej i priadla.

Jak celý dvorec, tak i táto izba boia jednoducho no po vojansky vystrojená. Steny boli jako i podlaha z dubového dreva stáby vykladané, stoly, stoličky a iné náradie bolo

z bieleho dreva a barvistými kvetami ozdobené. Na stenách visely nektoré obrazy svätých a svätíc Božích, veľký kríž, pod ktorým červená lampa svoje magické svetlo vylievala, zbroj rozličná, broň, piky, posekane, nakrivené meče, malé okrúhle štíty, dvojka pistoliel a dve ohromné ručnice, parohy a kožušiny zabitých zverov, i nektoré veci, ktoré v bitkách s divými Turkami ukoristil.

V prostred hlavnej steny nachodil sa kozub. Pri ňom sedela na pohodlnom mäkkom stolci, opierajúc nohy svoje o krásnu medvedacia kožušinu, ktorá na zemi ležala, mladá pani Bohdanova.

Plameň, ktorý na kozube blčal, osvetľoval utešené ťahy jej tvare. Jej celá postava vynímala sa úhladne v bohatom národnom kroji.

Pri panej rozvalovala sa veľká biela mačka, i gajdovala si dla vôle žmurkajúc listivými svojimi očami.

Len praštanie ohňa a gajdovanie mačkino prerušovali svätú tíšinu. Pani pohrúžila sa celkom do pradenia.

Zrazu zavznely kroky na chodbe, ktorá hlinou súc dlažená medzi izbami sa nachádzala.

Lidvina načúvala za okamženie, potom vyskočila a bežala divým cvalom dvom mužom naproti, ktorí sa na prahu zjavili. Mačka vyskočila hore na kozub i pozerala svojimi zelenými okálami na dobehnuvších dnu kopov, ktorí na ňu brechali.

Dvaja tí mužovia boli Bohdan Chmelnický a jeho syn Janko.

Chmelnický bol muž obvyšnej, silnej postavy, dlhého zasmuhlého obličaja, bystrých jak noc čiernych očí, bujných tmavých fúzov a kaderov. Pohyby jeho byly vážne, no elasticke. Na jeho zanimavej tvári zrkadlila sa statočnosť, prostosrdečnosť a dobrota. Človek by ho bol držal za staršieho brata Jankovho. Jak útlo, jak láskave ponorilo sa oko jeho do očí žienkiných, keď ju v náručie zavrel a bozkával.

Syn jeho Janko bol bujný, asi dvadsaťdva ročný mladík, obraz to opravdivý svojej privčas zosnulej matičky, popelavej pleti, plných ružových líc, usmievajúcich sa a sťa nebo modrých očí, popelavých kaderov.

Šťastie nám veľmi lahodilo, riekol po chvíli Bohdan Chmelnický, „tu hľa naša korisť“.

Štyria sedliaci niesli dnu veličizného medveďa, ktorého na pánovo pokynutie k nohám Lidvininým položili.

Lidvina nalakala sa z počiatku, potom ale svoje rameno staby ku svojej bezpečnosti okolo krku manželovho obvinúc, dotkla sa neškodného „macka“ svojou útlou nohou.

„Neboj sa, duša moja“, riekol Bohdan.

„Pomyslela som si na to nebezpečenstvo, v jakom si sa mi nachádzal“, odpovedalo mladé krásne žienka, „a to ma, vidíš, nalakalo, len to drahunký.“

„Darmo si sa strachovala“, usmial sa Chmelnický; „keď sa „macko“ ko mne teperil, zavolať som naň, i stál si na zadné nohy, Janko bežal mi na pomoc, no ja preklal som už bol „mackove“ prsia pikou. To sa stalo za okamženie a tu máš už prislúbený koberec pre svoje sane.“

I sadli si k jednoduchému, sťa snáh bielym ubrusom prikrytému stolu a chutne jedli jednoduché, no zázrivné a smačné jedlá; náramný smäd svoj hasili dobrým uhorským vínom, ktoré bol jedon žid až hen z Dančingu priviezol.

Bohdan shováral sa o všeličom so žienkou, Janko sedel ticho, dúmajúc o čomsi i nepozoroval ani na pekných kopovov, ktorí svoje hlavy na jeho kolená kládli.

Nezadlho išli všetci na pokoj.

II.

Na druhý deň bola nedeľa.

Za rána prišiel do dvorca Chaim Pinčev, oblečený v dlhočizný čierny kaftan, s vysokou kožušenou čapicou pod pazuchou, i pýtal sa zdvorile, jako vysokourodené panstvo odpočívalo; no on prišiel vlastne preto, aby kostolnými kľúčami, ktoré mal v árende, niečo vyrobil.

„Dnes je utešený deň“, riekol, keď ani Chmelnický ani Lidvina kľúče kostolné nepripomínali, „velkomožná pani bude mať príjemnú prechádzku do kostola.“

„Drahé a ťažké sú teraz časy, môj lúbezny“, riekol Bohdan, „grošov ubýva; člo-

vek sa musí starať, aby i okrem chrámu Pánu Bohu slúžiť mohol.“

„Ale vaše vysokorodie, milostivý pane“, vreštal žid, lebo prišiel s tým predsavzatím, že za kostolné kľúče patričnú daň iste dostane, „čože by svet hovoril, keďby sa v Chmelníku žiadna svätá omšička neslúžila, žiadna krásna kázeň nekázala. Milostpanstvo ráči žartovať.“

„Bohdan Chmelnický nikdy sa nedopytuje, čo druhí o ňom myslia a hovoria“, odpovedal s úsmevom šlachtic, „on voždy tak jedná, jako to za dobré a spravodlivé uzná, a posiaľ sa presvedčil, že voždy dobre jednal.“

Žid krútil svojou kostrbatou hlavou, i hnevalo ho to.

„A čo mi ráči dať vaša milosť?“ začal milostne sa usmievať, i vytiahol kľúče kus z vačku.

„Nič ti nedám, ani babky“, odpovedal Chmelnický.

„Aspoň toliar“, riekol žid.

„Čo ti napadá?“

„Kolkó ráčite dať?“ pýtal sa chytró Chaim Pinčev.

„Či sa chceš so mnou jednat?“ odpovedal šlachtic. „Už som ti riekol, že ti ani babky nedám; pri tom ostanem, veď ma už vari znáš. Ja nečachrujem so svojim slovom. Môžeš odísť.“

Židák pohodil plecom a išiel.

„Otče“, riekol Janko, ktorý posiaľ nemo o kozub oprený bol, „otče môj, ja bych rád, keď dovolíš, na vojnu.“

„Protí komu?“

„Protí Tatárom a Turkom.“

„Čože ti to, syn môj, zrazu pomútilo hlavu“, pýtal sa zadivený Chmelnický, „či vari chceš cediť krev svoju za tú krajinu, čo ťa židom predala?“

„Otče, dobre znáš“, riekol Janko, „že tak nenávidím Poliakov, jako ty —“

„Pol toliara“, zkríkol zrazu židák, ktorý svoju kostrbatú hlavu dnu dvermi strčil.

„Už som povieďal, že ani babky“, odpovedal mrzute pán Chmelnický, i obráfac sa k synovi, tázal sa: „prečo teda chceš preč?“

„Lebo —“ zajikal sa Janko, i pozrúc zúfalým zrakom na svoju macochu riekol konečne: „lebo tu nemôžem ostáť.“

„Prečo?“ tázal sa vážne Chmelnický.

V tom stúpil židák do svetlice, položil kľúče na stôl, i bežal preč.

„Kto ti zavadzia, kto ti je v ceste?“ pýtal sa starostlivý otec ešte raz.

Lidvína vstala i opustila tíško svetlicu.

„Či nemáš dôvery vo mňa?“ pokračoval Chmelnický približujúc sa k synovi.

„Ja musím tu zomreť,“ vyvolal tento zrazu veľmi náruživé, „lebo —“

„Lebo, — nie to moja vina,“ hovoril tichšie Janko, „lebo milujem —“

Chmelnický objal syna a oba držali sa dlho v náručí.

„To je nešťastie,“ riekol konečne otec, „ale preto nemusíš zomreť, nemusíš na vojnu.“

Janko vytrhol sa mu z náručia, bežal von, sadol na koňa a cválal preč...

Chmelnický odoslal kľúče duchovníemu, i obliekal sa k sv. omši. Ihneď vyzváňaly zvony i svolávaly nábožný ľud do chrámu Pána. Sedliaci hrnuli sa zo všetkých strán, i naplnili kostolík. Chmelnický objavil sa v končuku*), na hlave mal štvorhranatú tatarsku čiapku, ktorú toho času poľskí šľachtici nosievali, na boku mu visela kara bella.**). Popri ňom kráčala jeho pani v krásnych ružových atlasových šatoch, ktoré boli sobolovou kožušinou vrúbené. Za nimi išli kozáci a sluhovia.

Po sv. omši bola kázeň.

Vstred kázne docválal Janko na upotennom koníkovi i s jedným sedliakom pred kostól. Janko bol jako stena bládý. I dopytoval sa na otca.

„Nech nebúra služby Božie,“ riekol Bohdan Chmelnický.

Kňaz, ktorý zbadal nepokoj v chráme, dokoncal chytro svoju nábožnú reč.

Jaknáhle Chmelnický so svojou paňou a sedliakmi z chrámu vyšiel, kričal Janko, od zlosti sa trasúc, na neho:

„Na kone! čehrínsky starosta prepadol náš statok Bobrovku, vyhnal našich ľudí a osadil sa v ňom.“

*) Poľský kabát s odvislými pozdĺž prestrihnutými rukávami.

***) Krivý meč.

Chmelnický vykrútil si fúzy a kázal si koňa doviest.

„Do sedla chlapeci, zbroj do ruky!“ volal Janko na kozákov.

„Hurrah!“ kričali títo.

„Nie že tak,“ riekol Chmelnický, „len sami dvaja ta pôjdeme.“

„Čože my tam vykonáme?“ tázal sa zdivený Janko.

„Jedon muž so svojim dobrým právom,“ riekol pokojne pán Chmelnický, „viac môže, nežli celé vojsko bez tohto. Ja nemyslím na násilie. Ja cudzie nežiadam, len čo je moje po práve Božom a ľudskom, a k tomu nepotrebujem ani kozákov ani zbroje.“

„Jako že len môžeš na to sa zpoliehať, že ti bude možno dôvodami odraziť násilie?!“ kričal rozdráždený Janko, „veď nás starosta len vysmeje!“

„Nebude sa smiať,“ odpovedal Chmelnický.

I sadol si na svojho ohnivého, z Ukrajiny privedeného koníka. A pozdraviac zástup, uháňal preč.

Janko nasledoval ho.

Keď prišli do Bobrovky, našli starostu s mnohými šľachticami, jako si vínko popíjali. V pivnici hospodárili okolo jedného sudu, ktorý bol plný dobrého uhorského vína, ľudia pochváľitelo. Všetci boli opití. Nik nezdal sa príchod Chmelnických pozorovať, nik nestaval sa na odpor.

„Dobré ráno, páni moji“ prihovárал sa Chmelnický pristúpiac k poľským šľachticom, „pekne vítam, lebo ste, ačkoľvek nečakaní, preca moji hostia.“

„Bene dixisti,“ vreštal starosta, „dajte mu pohár vína. In vino veritas. Ale teraz musíš si myseľ, žeš' ty náš hosť, áno môj hosť, áno, áno, dajte že mu pohár vína, za pohár z jeho vína!“

I udrel pästou o stôl a pustil sa do divokého smiechu.

„In vino veritas,“ riekol Chmelnický, ktorému, čo sa i usmiať chcel, do smiechu nešlo. „Uznávate, že je to moje víno, viac nežiadam; no tým ste i vyznali, že je toto i môj dom i dvorec i statok, — a preto ešte raz vítam vás čo svojich hostí.“

„Ja myslím, že je ten človek opilý,“ obrátil sa starosta k svojim priateľom, „sníva

sa mu, že statok tento, moja Bobrovka jemu prináleží.“

„My sme si prisvojili Bobrovku, jako sám vidíš,“ riekol jedon šlachtie.

„Ano — my,“ vreštal starosta, „ja — ja — teda — keď nechceš vína, čože teda tu chceš?“

„Svoje právo!“ riekol pán Chmelnický.

„Toto je dnes právom,“ kričal chryplavým hlasom starosta, položiac ruku na meč.

„Či je to zo žartu, či naozaj?“ pýtal sa pokojne Chmelnický.

„Odkedy že to žartujú starostovia, keď zaujmú nektorý statok?“ odpovedal bezočato jedon Poliak.

„Tak ste teda zbojníci!“ kričal Janko.

„Zbojníci — kto? — my?“ srdili sa šlachtiaci.

„Chcejú nás napadnúť, do zbrane!“ vreštal starosta i vytiahol meč.

„Já ustúpim násiliu“, riekol chladnokrevne Chmelnický, „no vec nenechám len tak, lebo pozdvihnem protest proti tvoju protizákonnému, zákernickému počínaniu i zavesím ti pravotu.“

„U koho?“ pýtal sa starosta, usmievajúc sa svojimi sklennými očami.

„U súdu.“

„Sudca som ja, môj lúbezný,“ odpovedal starosta.

„Teda u kráľa.“

„Ja som kráľ, môj drahunký,“ jachtal sa starosta, i vzal pohár vína a jako ho k ústam niesol, vyliál polovicu na svoj kontuš, ktorý bol sobolovou kožušinou obšitý.

Chmelnický neobzrel sa viac na zpitú šlachtickú zberbu, ale prikryjúc si hlavu, opustil svetlicu.

„Ja som sudca,“ vreštal za nim starosta, padnúc zo stolca na zem, „ja som kráľ,“ i chrápajúc ešte žvatlal: „ja som kráľ.“

III.

Mesiace sa minuly, čo Bohdan Chmelnický právo svoje vyhľadával a proti starostovi z Čehrínu pravotu viedol. Mnoho peňazí vyhodil, ba i jedon menší statok už založil, i nič nevykonal. Nik mu to nemal za zlé, ale ani za dobré.

Ešte nádej svoju zkladal na kráľa. Ináč zmýšľal Janko s Lidvinou. Janko chcel, aby si svoje právo ozbrojenou rukou vydobyli; Lidvina zase, použijúc neprítomnosť svojho manžela, ktorý sa bol na kráľovský dvor vybral, namáhala sa, aby to pokojnou cestou dosiahla, čo ani právom ani zbrojou dla jej mienky vydobyť sa nedalo. I dôverovala viac svojej mladosti a kráse, nežli zbroju a zmužilej pravici svojho manžela.

Čehrínsky starosta stál práve po prehadžákanej noci na výklenku svojho múraného palácu v teplej drahej bunde zahalený, i smial sa na jednom židovi, ktorý na jeho rozkaz na pranieri stál a od dívajúceho sa naň ludu slaninou a bravčovinou znepokojovaný bol, keď úhladne sane, v ktorých štyri ukrajinské koniky zapriahnuté byly, pred jeho bydlom zastaly, z ktorých obyčajná mladá ženská vyskočila, medvedacie kožušiny odhodila a do paloty vkročila.

Nedopytujúc sa po jej mene pripustil ju k sebe.

Pani, dnu vkročivšia bola v tmavoružové atlasové šaty oblečená, ktoré z tej istej látky zhotovený kontuš so sobolovou kožušinou vrúbený, prikryval. Na čiernych jej kaderách sedela sobolová čiapočka sokolovým perom ozdobená.

Prekvapený starosta, pred ktorým tá mladá švarná ženská stála, začervenal sa až po uši i prosil zajakavo za odpustenie, že ju v nedbale prijal. A prosil ju, by si sadla.

„S kým mám šťastie?“ pýtal sa s poľskou galanteriou.

„Ja som Chmelnická,“ odpovedala pani.

„S čím že môžem slúžiť?“ riekol udrúc oči do zemi.

„Vaše blahorodie,“ počala Lidvina, „vy ste nám statok odňali.“

„Nie vám, proti tomu sa ohradujem,“ vyvolal mladý starosta, „no vašemu manželovi, ale k tomu ma prinútily okolnosti, ktoré musíte do povahy vziať, pomery, ktoré — ale — veď sa vari nebudeme o takýchto suchých záležitostiach shovárať, to by bolo zločinom odo mňa oproti tak krásnej dáme, či dovolíte, abych dal doniesť nejaké občerstvenie?“

„Tak ma nechcete vyslyšať?“ riekla chladno Lidvina.

„Na každý spôsob, len nie v tejto veci,“ odpovedal starosta.

„Ale veď práve pre túto záležitosť prišla som sem.“

„Všetko znám, čo chcete hovoriť,“ odpovedal on, „ja som ale pri svojej najlepšej vôli nie v stave — no jak krásna ste —“ i blížil sa k Lidvine, ktorej krev do líc strelila.

„Tak tu nemám čo hľadať,“ riekla hrdo a studeno, i vstala.

„A jak mladá ste,“ chytil ju starosta za ruku, „áno primladá pre toho starého, myslím pre nášho priateľa Bohdana.“

„Ja som Chmelnického manželka z celého srdca,“ odvetila Lidvina s hnevom, „i milujem ho preto, lebo je úplný muž, a žiadam mladý švihák, žiadam zvetrelec — ale odpusťte.“ —

I spiechala k dverom.

„Ale nieže, nože ostanťe,“ prosil starosta, „ja som hotový milerad vyjednávať, ale len s vami, len s vami. Vec sa medzitým nedá tak ľahko vyvinúť, nie v niekoľkých hodinách, ale v dňoch. Ja ufám, že neopovrhnete mojim priateľstvom a pohostinstvom, kým sa vec dokoná.“

Lidvina odpovedala opovrhlivým, hnevuplným pohľadom i zmizla dolu schodmi prv, nežli starosta na to pomyslel, a vrhnúť sa na sane, uháňala domov . . . .

V tú istú noc prepadol starosta Chmelník, vyrval bezstarostnú slabú ženskú z lúžka, vrhol ju do bundy zakrútenú na sane i uháňal so svojimi ľuďmi do Čehrína. Len keď už bol Chmelník šľachtickým zbojníkom za chrbtom, zbadal Janko, ktorý rozprášených kozákov sbieral, príčinu prepadnutia, únos totiž Lidviny.

I prenasledoval so svojimi kozákmi starostu, no nemohol ho dostihnúť; a keď k Čehrínu dorazil, boly brány zatvorené, i musel škripajúc zubami odtiahnuť.

Prijdúc domov, ozbrojil obyvateľov Chmelnických i chystal sa, že prepadne Čehrín.

Tak našiel ho otec, Bohdan Chmelnický.

Janko vyrozprával mu slziac, čo sa pripodilo, i radil k pomstve.

„Nehovor o pomstve“, zakryl si Bohdan rukama bledý obličaj, „nehovor o násilí; keď odpovieme tým, ktorí nespravodlivosť

páchajú zbrojou, tak dopustíme sa toho, čo ti zpáchali. Kým jest právo a zákon, súd a kráľ, dôverujem v svoju dobrú vec, a nie v svoj meč.“

„A ty ju ponecháš v jeho moci?“ kričal Janko. „Či myslíš, že —“

„Všetko som si rozmyslel,“ pretrhol ho Chmelnický, „veľké nešťastie nám hrozí; no preto ani na piad neodstúpim od práva. Dľa toho musíš sa riadiť. To je moje poslednie slovo v tej veci.“

Janko sa zamlčal i sedel ticho v chyži, kým Chmelnický sedliakom zbraň odobral a domov jich posielal.

Prijdúc do izby, sadol k stolu, i písal žalobu pred kráľa.

Keď dokončil, prečítal ju i dvaraz, a opustiac Janka, šiel do svojej izby, kde dvere za sebou zamkol.

Janko šiel tichúčko za ním ku dverom a poslúchal.

Bohdan, ten zmuzilý, jako železo muž — plakal jako dieťa.

IV.

Bez sebaopovedomia ležala za dlhý čas unesená Lidvina v skvostnej svetlici v starostovom paláci. Keď otvorila oči, spatrila pri svojej tureckej ottomane, na ktorej odpočívala, dve négerky v bielom hodbáve odiate, ktoré klačiac a ruky na prsiach složené majú, zdaly sa čakať jej rozkazy.

Lidvina hľadela desno okolo seba, viac-raz matala rukou drahocenné hodbavné periny a kožušiny, ktoré ju prikrývaly, kým sa úplne rozpamätala, čo sa s ňou pripodilo.

Ruky svoje zamotala do svojich rozpustených vlasov i začala usedave plakať. Neza dlho padla do mdloby. Do izby vkročila obstaraná ženská v jednoduchom odeve i tázala sa jej všeličo, na ktoré ona neodpovedala.

Až keď poludňajšie slniečko svoje prívetivé teplé paprsky cez okno zasielalo, sadla si Lidvina a žiadala svoje šaty.

„Tie ostaly v Chmelníku,“ odpovedala starena, „no iné čakajú na teba, drahá pani, kým sa však oblečeš, budeš sa snať kúpať?“

Lidvina mlčala.

Na pokynutie staruchino vzaly ju murinky na ruky a niesly ju do kúpeľa, ktorý bol tureckými kobercami okráslený; tu ju vyzliekli i vložili do vody.

Keď kúpeľ opustila, poutieraly ju nemé, čierne služky jemnými plachtami, umyly jej telo a vlasy voňavými vôdkami, obuly jej zlatom vyšívane papučky a obliekli ju do bundy z červeného baršoňu, ktorá bola sobovou kožušinou podšitá a vrúbená.

I zaviedly Lidvinu do tej svetlice, kde sa bola prebudila. Tu čakaly ju skvostné raňajky. Murinky obsluhovaly ju so zaprávaním, ovocinou, sorbetom, vínom atď. Kým jedla, zavznievala neviditeľná hudba, tak príjemne, jakú Lidvina, ktorá len v jednoduchom malorusskom dvorci vyrástla nikdy nepočula.

Všetok ten skvos, ktorý ju otáčal, zaslepil Lidvinu, a keď sa starosta dal pýtať, či milostivo dopustí, aby ju navštívil smel, zasmiala sa, i oprela zrak svoj v zrkadlo, ktoré jej oproti viselo, a keď sa v tom kniežackom odeve uzrela, začervenala sa, jakoby zločin starostov odpustil sa dal, i prosila, by vstúpil.

Starosta, ktorý noc s pitím a hajdákaním, jako to obyčajne robieval, teraz nepremrhal, vyzeral dobre vo svojom baršoňovom obleku.

„Bolí ma to, milostivá pani,“ začal on, „že som musel na taký spôsob svoje nabídnutie, ktoré ste tak nešetne včera neprijaly, opakovať, no čo možno počať s takým zalúbeným bláznom, jako som ja. Ja bych všetko ta dal, čo mám, svoje statky, svoju krev, svoj život, keď bych len vás mal okolo sebä. A veď jak utešená ste i vy, ešte som takú ženskú nikdy nevidel ani tu ani na dvore kráľovskom.“

Lidvina zapýrila sa znovu.

„Nemyslíte, že vaše pochlebovanie —“ pretrhla ho v reči.

„Ja pravdu hovorím,“ riekol starosta, položiac svoju ruku na prse, „a keď vás moje slová obrážajú —“

„Aspoň si nemyslíte, že nejaký vliv na mňa učinia,“ pokračovala Lidvina, „ja som žena, ktorá nenie v stave sa brániť, ja môžem vašej surovosti len prosby a slzy oproti postaviť, ale čo sú prosby a slzy pre vás —“

„O, nestrachujte sa, ja nikomu násilie nerobím,“ vpadol jej starosta do reči. „Medzi hradbami čehrinskými ste paňou, ja otrokom.“

Lidvina zklpila oči k zemi i hladkala rukou kožušinu, čo na sebe mala.

„Tu ste svobodná,“ pokračoval ďalej. „i v tomto paláci, ktorý je vaším majetkom, i v meste, ktoré vám poslušné bude.“

„To znamená podplatiť,“ odpovedala Lidvina, „ale tieto hradby, v ktorých mám pannať, žalárujú ma.“

„Tak dlho len, kým nebudete si priat navždy tu ostáť, riekol starosta.

„Chcete snáď hovoriť, kým ma môj muž nevysvobodí,“ riekla hrdo Lidvina.

„Pán Bohdan Chmelnický nemyslí na to,“ usmial sa starosta.

„Lužete!“

„Nehnevajte že sa, krásna pani moja,“ odpovedal on, „no maly by ste pána Bohdana aspoň tak poznať, jako ho ja znám, jako ho svet pozná. On je statočná duša, muž, ktorý ale za nášeho času tak sa má, jako strašidlo medzi havranmi, kavkami a vranami. Celý svet sa smeje z neho. Nenie on taký, od ktorého by ste vojenské ťaženie abo prepadnutie Čehrínu očakávať mohli, on len zná zachádzať so žalobami, replikami, slovom s čerňidlom a papierom, ale nie s mečom.“

„Nie, nie, to nemožno,“ volala biedna pani.

„To sa len tak pozdáva,“ odpovedal starosta, „pán Bohdan je muž slova, ale nie skutkov.“

„Keď ma nevysvobodí,“ vyvolala náruživu Lidvina, „tak ma nenávidí.“

„Tak je, lúbezná moja,“ riekol starosta, „on vás nemiluje, veď jako že môže i starý človek milovať?“

Lidvina sa začervenala.

„Ja vás ale milujem,“ klakol starosta na jedno koleno i pritiskol kraj bundy k svojim ústam. A opustil ju.

Viac dní sa minulo, starosta sa neukázal. Tým chcel jej popriať času, aby o svojom terajšom a minulom stave rozjímala.

Zo začiatku krvácalo jej srdce, keď si pomyslela na Chmelník; no neskôr pôsobil mohutne na ňu ten skvos, v jakom žila. Keď si pomyslela na to jednoduché nariadenie v Chmelníku, na tie dlhé chvíle, na to jedno-

duché jedlo atď. a porovnávala to s terajšou nádherou, musela sa usmiať.

Týždeň prešiel a Lidvine ľúbilo sa v Čehrine.

Druhý týždeň uplynul, a mladá pani nemyslela, by sa späť do Chmelníka dostala.

Starosta navštevoval ju každého dňa.

Po krátkom čase sedela už Lidvina pri stole starostovom, i smiala sa s jeho divokými priateľmi. Skvostné slavnosti, sanice, tanečné zábavy konaly sa jej k pocte.

Jedinký raz ešte pýtala sa po svojom manželovi.

„Práve teraz podal svoju dupliku,“ hovoril starosta posmešne rukou, a Lidvina —

manželka to najlepšieho muža v Polsku, pustila sa do hlasitého, posmešného smiechu.

Zase bola hlučná spoločnosť v Čehrine, Lidvina v ružovom atlase a v hranostajovom konuše oblečená predsedala. Keď roztopašnosť na najvyšší stupeň vystúpila, klakol si starosta pred ňou, ukradol jej dla poľskej obyčaje pančuchu i pil z nej víno na jej zdravie.

„Vivat, kochajme sie!“ vreštali šlachtici, kým hluk ten hudba neprevyšila.

A Lidvina?

Od toho času nepomyslela na nešťastného Bohdana Chmelníckého.

(Dokončenie nasleduje.)

Ja zase vidím Slovensko moje.

Prestaly bóle, prestaly boje,
Sladkou radostou mi srdce kypí;
Nech teraz peklo kolko chce sypí,
Ja zase vidím Slovensko moje!

Slovensko moje, ty môj prujší sen,
Duša moja zas o tebe sníva,
Zas na velebu tvoju sa díva,
Vidí svobody tvojej mladý deň.

V svetle zlatého slnca sa skvejú
Trojtoky tvojho strieborné prúdy;
Vidím brál tvojich žulové údy,
Tisíce kopcov, ako sa smejú;

Tisíce dedín, kde nie márnosti,
Mestá, kde cudzí hriech s' nerozkladá;
Vidím svätiny, čo ľud zakladá,
Z mozolov svojích svojej voľnosti.

Čujem spev zvučný, dávno mi známy:
Dievča na nive trávnicu spieva;
Divno to dušou mojou zachvieva,
Snom minulosti myseľ mi mámi.

Vidím otca, mat' vekom shrbenú,
Obidvom oči slzou sa svieta;
Otec sa mlčky díva na dieťa,
Mati mi padá na hrud' zbolenú.

*

*

*

Prestaly bóle, prestaly boje,
Sladkou radostou mi srdce kypí;
Nech teraz peklo kolko chce sypí,
Ja zase vidím Slovensko moje!

M. J. Korauš.

Pesničky.

1.

Včera mi večer v sobotu
Pierečko pekné poslala:
Pekný, zelený rozmajrín
Lykom ho tuho sviazala.

Chceš sa ty mne tým vysmievať,
Lúbená moja dievčina,
Žes ma tak tuho zputala
Tvojma sivýma očima?!

2.

Včera si mi povedala
Žebych prišiel k vám
Že mi povieš tajné slovo — — —
A ja tu nie sám?!

Nehnevaj sa šuhajčko,
Tu máš pierečko:
Rozmajrín ten ti povie, čo
Cíti srdiečko.

3.

Po odpadlej pustej hore
Zúfalý víchor šumel,
Oj ja ti druh môj srdečný
Pridobre rozumel.

Tú tvoju zelenú horu
Zima zadusila — — —
A i moja zmizla v hrobe
Dievčina spanilá.

Lež, čože, ty si šťastlivý:
Jar ti ju zzenení,
Ale mne nik viac nevzbudí
Poklad môj mileny! — — —

4.

Už zase slnko hreje,
Už zase lipka puká. —
Len z toho jej okienka
Viac nikto nekuká.

Ach, všetko to ožíva,
Puká vše na poli
I to moje srdiečko
Puká sa na poly.

5.

Nechlúb sa, krásna ruža,
Motýlkov sborami
Lúbstou nie snivými
Včeličiek dumami.
Keď krása tvoja zvädne,
Nezhladneš žiadneho!
Priateľov kto má mnoho
Ten nemá žiadneho.

Ján Dušný.

Listy z Čiech.

I.

Hlavným znakom, ktorým líši sa forma literatury modernej od antickej, je časopisectvo. Časopisectvo povstalo z potreby: ukojiť ľudskú vedochtivosť a zvedavosť, a obmedzovalo sa z počiatku na suché chronologické zdelovanie politických a spoločenských udalostí, pripojujúc pozdejšie k nim i svoje zdanie a mienenie v úvahách buď prísvedčajúcich, buď odporujúcich, jako je to i teraz i naďalej bude, kým politické spory nebudú vyrovnané až do uskutočnenia najideálnejších pojmov a všeobecnej kresťanskej svornosti človečenstva. Medzitým ale, čo sa pôvodnia plánka novinárstva pomaly rozvíjala v smere rozhodne politickom, vykluvaly sa na nej nové púčiky, zošlachtené vážnejším a trvacejším účelom, lež plávať všedným prúdom denných udalostí a podporovať alebo odmietaf okamžité vášne a pohútky jak jednotlivcov, tak i celých spoločností. Učel ten hľadel ku prísnej vede a krásnej literatúre. Tak povstala vedľa politickej žurnalistiky i žurnalistika vedecká, odborná a belletristická.

Ktorý národ nechce zostať za ostatnými, musí si dať dnes na tom veľmi záležať, aby jeho literatúra bola zastúpená v žurnalistike čo najčetnejšie a najčestuejšie.

Že nám Čechom nedá sa vyčítať v tomto ohľade ani najmenšieho, je potešiteľná skutočnosť. Čo Češi v tomto obore už podnikli, môže sa dôstojne postaviť k boku snahám a skutkom najväčších národov europejských. My máme svoje veľké politické denníky, ktoré — čo do bedlivosti redakcie vyrovnajú sa úplne cudzím podnikom, vynikajúc nad tieto ešte tým, že všetky idú za jedným programom a odchyľujú sa jedine v otázkach podriadených, menšej ceny, ba — povedal bych len v osobných zájmoch podnikateľov.

Naší politickí nepriatelia radi by videli český národ rozštiepený na dva tábory: „Mladočechov,“ v jichž čele vřaj stojí Sladkovský a Grégrovia s orgánom „Národní

Listy“ a „Staročechov“ s Palackým, Riegrom a Skrejšovským v čele s orgánom „Pokrok“ a nemecky písanou „Politik.“ „Národ. Listy“ sú pravda každú chvíľu vo vlasoch s „Pokrokom,“ a oba listy hádajú sa o zbytočné veci, do ktorých nič nemajú ani jích čitateľa a tým menej národ český. Že hádky tie sú pôvodom svojím vždy len osobné a nemajú nič spoločného s politickým programom českého národa, je dávno známo, a ľud český oprel sa jim verejne už i na táboroch, nazývajúc jednanie majiteľov tých časopisov chlebárstvom. Jak nesmyslné bolo počínanie našich protivníkov pri delení politických strán našich na mladú a starú, vysvitá — krom nepočetných veľkolepých manifestácií ľudu — i z posledných udalostí, keď pán Skrejšovský (majiteľ Pokroku a Politiky) vystúpil z tak zvaného „českého snemu,“ rozidúc sa tak so samým Palackým a Riegrom, ktorým platil u Viedenčanov za tlumočníka, aby sa postavil na radikálne stanovisko najúplnejšej passívnej opozície, ktorá nechce ani hovoriť s viedeňskou vládou, leda na základe pamätnej „deklarácie“ z roku 1868. Jako teraz pomenujú tí páni Skrejšovského a jeho privržencov? Bezpochyby nejakým najsuperlatívnejším superlatívom „mladosti!“ Avšak tu není miesta k rozhovorom politickým, a ja som pripomenul toto len preto, abych lepšie illustroval pomer nášho politického časopisectva, opakujúc ešte raz, že státoprávny program národa českého vyslovený v deklarácii, je i základným programom každého politického listu českého, ktorý sa venuje zájmom ľudu.

Podobne nemôžeme sa púšfať v širšie rozhovory o časopisectve vedeckom a odbornom. Postačí tu pripomenúť, že každá dôležitejšia veda má u nás svoj orgán, a každý ten orgán že sa nachádza v rukách veľmi starostlivej redakcie, tak že smelo môže konkurovať so zahraničnými podnikami tohože druhu. To isté platí o časopisectve priemyslovom a hospodárskom, a najrozmanitejšie stránky a odrody života praktického sú u nás zastúpené svojimi časopi-

sami, ktorým sa dostáva jak od obecnstva, tak i od spisovateľov najvýdatnejšej podpory.

My môžeme pozrieť bližšie len na časopisectvo belletristické a literárne, a tu s pochvalou môžeme poukázať na naše „Kvety“ a „Světovor“, ktoré bez odporu zaujímajú prvé miesto v tomto obore, a ktoré v mnohom ohľade — zvlášte čo sa týka smeru rýdze umeleckého — vynikajú i nad podobné veľké časopisy zahraničné a zvlášte nemecké, ktoré často neslúžia ničomu, leda kníhkupeckej špekulácii. Oba týždenníky „Světovor“ a „Kvety“ čítajú medzi svojimi spolupracovníkmi najčelnejších žijúcich literátov, nechávajú stĺpce svoje otvorené i každej nadejnej mladšej sile a okrašľujú sa najrozmanitejšími obrazami od najdrobnejšieho genrového obrázku a fotografie, až k velezdarilým veľkým kópiam klassických diel novovekého maliarstva, zvlášte a nadovšetko slovanského. A práve v smere rýdzoslovanskom leží závažie oboch listov, ač ináč i čo do obsahu i čo do formy líša sa v jednom druhom, pravda že k prospechu vecí a nie na ujmu sebasamých. Keď „Kvety“ majú smer rozhodne belletristický, venujú sa i novellistike a poesii a i k ostatným nečetným rozpravám látku z týchto a príbuzných oborov za cieľ si berú: kloní sa „Světovor“ viac k reálnym a praktickým potrebám vzdelaného čitateľstva, podávajú i prehľady politické, ač belletristiku ani najmenej nezanedbáva. Krom toho majú oba listy prílohy, ktoré práve tento zvláštny ráz každého listu ešte bližšie charakterizujú.

Že poesia hovorí zaujímavejšie k srdcu ženskému, kloní sa ženské čitateľstvo viac ku „Kveto“ a tieto mu na vzájom zas podávajú vo svojich prílohách „Bazare“ a „Ženských listoch“, rozhovory týkajúce sa výlučne potrieb a zájmov ženských. Naopak „Světovor“ venoval svoju prílohu vecam časovým, dôležitejším vynálezom, udalostiam atď. A preto nemilo došlo nám to, keď sme i v hlavnom liste, ktorý predsa má byť zasvätený len vede a umeniu, počali vídať scény z bojišťa, uniformovaných vojakov, podobizne generálov atď., čo rozhodne patrilo do prílohy, keď zase príloha začala prinášať veci umelecké, čo skoro vypadá jako znižovanie. I „Kvety“ dopustily sa raz tiež takého hriechu, domnie-

vame sa ale, že sa to stalo obom listom len z jakéhosi nedohľadnutia, ktoré sa nebude viac opätovať. — Neni nám bohužiaľ možno pustiť sa do podrobnej rozpravy o obsahu a umeleckej cene jednotlivých článkov a obrazov, nútení súc držať sa náčrtkov len všeobecných, aby sme i k ostatným listom podobného smeru prihliaďnúť mohli. Z novopribudlých listov sú to „Obrazy života“ v Praze a „Vědomosti“ mesačník politicko-literárny v Plzni, ktoré pútajú našu pozornosť a vzbudzujú pekné nádeje do budúcnosti, ač konečný úsudok o nich vyniesť ešte nemôžeme.

I menšie mestá majú svoje politické a belletristické časopisy, ktoré si statne počínajú. — Pasekovské škváry („Praha“, „Hus“ a zaniklý „Český student“), ktoré už došli svojho patričného posúdenia a odsúdenia — nemajúc nič iného za účel, jako zdieľať lahkoverné čitateľstvo o peniaze — radšej mlčaním pominieme, aby sme tým skôr prehovoriť mohli o odborných listoch literárnych a umeleckých. Tu musíme pravda žalovať na slabé čo do počtu zastúpenia: kolko odborov, tolko práve orgánov, ani o jeden viac! Literatúra je venovaný jediný „Věstník bibliografický“, divadlu „Česká Thalia“ a hudbe „Hudební listy“, ktoré časopisy ač každý sam v sebe výtečne redigovaný, predsa nemôžu dokonale prepracovať, ohromný materiál, ktorý sa jim podáva, lež vždy len v jednom smere. Tak „Věstník bibliografický“ je venovaný predovšetkým len bibliografii, v ktorom odbore je bez odporu znamenitý. Tu iste najdeme každú i menej dôležitú zprávu, týkajúcu sa literatúry českej a slovenskej, a z iných literatúr všetko to, čo sa vzťahuje k nám. Len škoda, že si redakcia nemálo zľahuje na slabú podporu zo Slovenska, z kade veľmi málo správ literárnych dostáva. *) Krom toho vychádza tento časopis

*) Píše v poslednom svojom čísle (12): „Najmenší pohriech podpory dostáva se nám ze Slovenska, kde „Matica Slovenská“ také krásná díla vydává. Mezi Slováky samými jest dosti mužův, kteříby si mohli obráti za úkol, podávati nám zprávy z literatúry slovenské. Není divu, že pak naše zprávy slovenské nejsou úplny a mnohdy snad i správnny: nám čerpati jest pouze z časopisů“

len raz za mesiac, čo veľmi ľutovať musíme ohľadom literárnej kritiky, ktorú V. b. pestuje len sťa vedľajšiu časť svojho programu, hoc všetky podobné články „Věstníka“ vynikaly až dosavád svojou nestrannosťou a estetickým taktom. — Podobne má sa to s „Českou Thaliou“ a „Hudobnými listami“. Keď prvší časopis venuje sa úplne zájmom spolkov ochotníckych, zaoberajú sa „Hudební listy“ smerom prísne estetickým a theoreticky vedeckým, ktorého sa — menej lebo viac — nedostáva spolkom speváckym, na jíchžto podporu redakcia nároky si robí. „Česká Thalia“ zas pestuje prísnu kritiku len ohľadom pražského národného divadla, kdežto v „hudobných listoch“ nenašli sme ešte článku k. p. o slúčení spolkov speváckych a divadelných, o predstavovaní operet na ochotníckych divadlách a podobné, jako to „Česká Thalia“ už bola pripomnela. Na to miesto zas — jak už podotknuto — je tu zastúpená estetická stránka hudby veľmi skvele, a články „hudobných listov“ v tom obore sú veľmi podarené, pochádzajú z pier našich najznamenitejších hudobných estetikov a kritikov. Zrejme je teda, že jednostrannosť všetkých týchto časopisov má vnútornú príčinu: veľká zásoba materialu a spornosť miesta, a že teda niet inej pomoci, než

pisu slovenských.“ — Obraciamе pozornosť bratov Slovákov na slova tieto!

zaraziť ešte nové listy podobné, alebo rozšíriť listy už jestvujúce.

Konečne musím sa ešte zmieniť o našich listoch humoristických, vlastne mali by sme povedať o „liste humoristickom“, lebo skutočne nemáme jich viac nežli jeden, hoc sa ten nazýva pluraliter „Humoristické listy“ Zprvu boly „Humory“ — jako jich teraz ľud český menuje — obsahu docela nepolitického, pozdejšie zas vonkoncom politické, až letošním novým rokom spojily sa oba druhy a pestujú humoristiku rovnou mierou. Listy tieto tešia sa nesmiernej popularite v lude českom, a neznáme novin, ktoré by boly vo všetkých vrstvách čitateľstva tak obľúbené, jako „Humory“. Najostrejší politický článok vážneho denníka neškodí nenávidenému státniku alebo politickému odporcovi v očiach nášho ľudu tak, ako karrikatura „Humorov“, a preto obzvlášte venkovskí šosáci a cislajtáni trasú sa pred každým i sebe menším vtipom na jich osobu, a môžeme to pokladať za veľkú česť „Humorov“, keď taký maličký velikánček stane sa nekedy zdržanlivejším vo svojej nenávisti k Čechom.

Toto by bol krátky, aforistický prehľad našej žurnalistiky, a nepozostáva nám inšieho, lež vysloviť túžbu, aby i na ďalej kvitla a vždy rozvíjala sa hojnejšie ku svojej cti a sláve mena českého. —

Charvatecký.

Pravá ľúbosť.

I.

I ja zalúbil devicu
Sivookú, ružolícu;
Búrila sa duša moja,
I nemal som viac pokoja.

Búrila sa duša moja
Búrila sa zburou boja;
Ach, veď v tej mojej ľúbosti
Tak málo bolo radosti!

A ja tak lúbil devicu
Sivookú, ružolícu;
Že mi len v nej všetko žilo,
Len kol nej všetkos' točilo.

Ja v nej žil — a ona čože?
Duša v žiali sa topila; —
Srdce bólom sa pukalo;
Na všetky strany jastrila.

Slovák romantik? Špatná vec,
Nech je nim Francúz a Nemeč!
Či ten život náš tak lichý,
Nemá nič nad lásky vzdychy?

Jedna deva nevernica
Bárs i jaká krásolíca,
Či ti je viac nad tvoj národ
A ten v ňom oslavy zárod?

II.

Ale vy tak, vy citlivci,
V lahodnom lásky úkryte,
Vzdycháivate za jastrenou
A pre rod nemáte citu!

Ale vy tak, vy citlivci
Čas drahý v pletkách mrháte,
Ale k prísnej práci za rod
Ku tej vy chuti nemáte!

Ale vy tak, vy citlivci
Pre jastreny sa mučíte;
Lež keď príjde trpeť za rod,
Od toho pilne bočíte.

III.

Lúbim, večne lúbiť budem
I keď v hrobe ležať budem,
No, nie devu krásolícu;
Lež božskej krásy sväticu.

Lúbim, večne lúbiť budem,
I keď v hrobe ležať budem,
Svätú pravdu božstva, ľudu
Čo lomí moc sveta, bludu.

Oj, jesto svätejsia lúbosť
Nad osobnú a pohlavnú,
Kto jedine túto vzyva,
Dávno prehral postać slávnú.

V ženskom náručí omdlievať
To mnohý za najviac držal,
Ale potom z toho bludu
Mal najväčší bôl, bôj a žiaľ.

Synok jarý, synok slávy
I devicu môžeš lúbiť,
Ale musíš srdce svoje
Pri tom i rodu zasnúbiť.

Synok slávy, synok jarý,
Svetská lúbosť ti je málo;
Ak ty rod svoj chceš vykúpiť:
Na Golgathe máš zrkadlo.

Synok slávy, synok jarý,
Ak ty roda žiadaš slávu:
Všetko v svete máš opustiť
Vďačne položiť i hlavu.

Daniel Bachát.

D o b r ý l i e k .

Humoreska.

Bol vám raz na Hanej v Morave, zkade mám česť i ja pochádzať, v známej dedine jeden bohaty sedliak, ktorých tam mnoho je; ale Ondrejovi nášmu zvláštne šťastie prialo. Mával vždy všetkého hojnosť, tak že ubohý biedný ľud mával v obyčaji povedať: „Bár by sa mi tak v nebi dobre vodilo, ako Ondrejovi tu na zemi: ale tito neboráci ne-“

vedeli a neboli by tomu verili, že Ondrej mal tiež svoj krížik. On totiž, niesúc vzdelaný, nemajúc ani vo vedeckých, ani v umeleckých vecách zalúbenie, a súc vdovcom a bez dietok, hovorieval: čo mám zle žiť? musím sveta užít; a to myslel na dobré a hojné jedlo, a lepšie a hojnejšie pitie; v tom teda hľadal dobré živobytie. Parobci zaňho orali, siali, zväzali, mlátili, a bár i pre seba pri tom dobre gazdovali, predsa jemu ešte voždy tolko zostávalo, že bár i lepšie jedol a pil, z úrody mu dosť zbývalo. Ondrej bol povahy miernej, ba lenivej, a nič ho v jeho rovnakej mysli nerozvinklalo; sem tam dajaká mrzutosť prispievala iba k tomu, aby krčiak s pivom tým lepšie nahyboval. Hovením sebe pribývalo ho vždy viac pred ľuďmi; dobré kúsky od rána až do večera, a dobré pivečko až do milého spánku išly mu k dúšku; v tridsiatom roku bol Ondrej jako súdok, a vo 40. jako žok, a tu mu bolo v lete čo odfukovať, tak že velaráz nazdávali sa susedia, že búrka ide, ono to ale bolo u suseda Ondreja v tele. — Ale tu pomaly prestávalo mu jedlo chutnať, zato ale krčiak bol vernejší; ale i spanie bolo nie bárs v dobrom poriadku, a Ondrej za dakolko rokov začal nariekať na tisícero chorób. Tu nastaly dobré časy pánom lekárom vo vidieku. Každý deň bola iná choroba, a každý týdeň iný lekár, a potom mesačne konsilium. Lahko uhádnete, že s lekármi a s lekárňou pribývalo nemocí dľa počtu a dľa ťažkosti; pravda že nemoce začaly byť aspoň učené. Šarvanci menovali Ondreja dvonohou lekárňou, a žok doktor-ských figlov. Napokon sa nás Ondrej napa-prčil na tých lekárov a na tie lieky, reknúc: „Ti lekári tu ničomu nerozumejú, načo jich platím, a pri tom dobrého života sa spúšťam;“ tu myslel na pečienky a krčiačky. Prestal užívať z tej latinskej kuchyne, a veru zato lepšie mu chutnalo z tej obyčajnej kuchyne a z pivnice, kde bývala vždy dobrá zásoba. Ale pri tom ročitých 365, a v prestupnom roku 366 chorób predsa ho trápilo, a hlad a smäd nechcely uňho slúžiť, majúc dosť služby u chudobných. Často sa zakľal: ty zatracený hlad a sestra jeho žížeň! prečo trápíte tých, ktorí vám nemajú čo dať, prečo sa nezdržujete u mňa, kdeby ste mali dobrý pribytok? Nebolo nič na plat, Ondrej nebol

ani zdravý ani nemocný; ale namrzely, ne-spokojný nad mieru. Aby si ulavil čili oblahčil, pil, a keď po dobrom napítí sa prebral, bol zas mrzutejší. I prihodilo sa, že ku pre-nocovaniu dostal jedného zkuseného vojaka, desiatnika, ktorý bol prešiel a uzrel kus sveta a mnoho počul, a sebe to za ucho na-písal. Ondrej nebol zkusený, pritom ale nie skúpy a lubil rozprávky, ponevadž sa pri nich lepšie upíjalo. Nahýbali si teda s de-siatnikom, a keď tento bol na zdravie hospo-dárovo si pripil, tento si zľazka oddýchnul a povedal: Keby som len bol zdravý! Ale kde to chodí? — Čože vám chýbá zpytoval sa vojak? Ondrej na to vyrátal mu svojích 365 ročných chorób. Vojak vidiac s kým má robotu, čo a jako je, riekol: Tomu já veľmi dobre rozumiem, a Boh dá, poradím proti tomu. Není to nič neobyčajného. Keď sme ležali tam a tam na horách pyrenejských medzi Francúzskom a Španielskom, naučil som sa mnohému, čomu ani tí najučenejší lekári nerozumejú, ba ani neveria. Nestra-chujte sa milý strýku, vy máte v sebe živého štúra, ktorý súc potomok draka leží na vašej pečienke sta diabol na svojom poklade. Či tomu neveríte? či ho necítite?

Ondrej siahnul rukou na brucho a na žalúdok a zvolal: Bože, veru tu leží pod žalúdkom! Ticho — zvolal vojak — nena-plašte ho, on spí, keby sa prebudil, prehry-zol by vám vnutornosti, a bolo by po vás. Chvála Bohu, že som prišiel, a že som uhád-nul. Či sa chcete uzdraviť? či chcete aby vám na budúce krajčír bral mieru na šaty a nie stolár na truhlu? či chčete aby vám kukučka zakukala veselú nádej, a nie po-hravnú pieseň? — Trhlo to neborákom On-drejom, a riekol šeptom aby štúra neprebu-dil: čo mám robiť? Vojak odpovedal: Vaším hlasom sa štúr neprebudí, hovorte len na hlas, ale je sa čo obávať, aby vôňou dobrých pečienok a podobných nádherných jedál, a vôňou dobrých nápojov sa neprebudil. Budne teda na pozore, a odložte ihneď tieto ta-niere a poháre; i veru dajte ten váš krčiak chytro sem, aby som pochoval jeho pokuš-ľivosť vo mne. Vy ale si dajte naliať vody, tá ešte viac utíši štúra, a pite čo len mó-zete čistej čerstvej vody, tá ho chladí, a on spí. To ale je len na prozatým; znám ale

v Prahe istého lekára, ktorý vie takové potvory z tela ľudského vyháňať, bo verte, že je nič neobyčajného, keď táto potvora na pečenke pod žalúdkom leží. — Prosím vás, priateľko, ktorého sám Boh mi poslal, píšete tomu lekárovi, šeptal Ondrej. Ach veľmi vďačne, odpovedal vojak; a hneď, sfaby sám bol lekár, zpytoval sa na to a to, a potom písal do Prahy, neznám komu a čo? Ale o 14 dní nato, keď bol desiatnik mal už ďalej odísť, doišla odpoveď z Prahy nasledujúceho obsahu: „Vážený pán Ondrej! pravdu mal ten zkusený vojak, že máte v tele štúra, a to

páhlavatého; beda vám, keď ho prebudíte. Lahodte mu studenou vodou, a ničím ho ne-
dráždite, v čom si páni lahôdkajú. Ale nič
naplat, máli z vás na dobro celkom vyhnany
byť, musíte vy sami do Prahy prísť, aby som
vyriešnil sám nad ním kliatbu. Cestu mu-
site ale pešky konať, rozumejte dobre: pešky,
a pomaly; idte jak dlho chcete, ale na celej
ceste chráňte sa prebudiť štúra panským je-
dlom a nápojom. Vodu, vodu, vždy čerstvú
vodu vám odporúčujem. Keď tuto radu ne-
uposlechnete, kukučku viac nepočujete kukať.

Dr. N.

F. R. Russel.

P o r ú c h a n c i .

Humoreska.

Štyria starí vojaci, ktorí za poslednej francúzskej vojny nejednu ranu boli dostali, vystúpili z vojska; traja obdržali civilnú kráľovskú službu, štvrtý je na penzii. Zdržujú sa všetci štyria v jednom a tom istom meste, a jakonáhle začína sa zotmievať, už schádzajú sa ku poháru vína, a rozprávajú si o dávnych starých časoch, a rozprávajú si o dávných starých časoch, a reči im nikdy nezbyva, keď už i desaťraz o Paríži, o Vagrame alebo Slavkove známe udalosti svoje opakovali. Čas im tak sa mína, a keď desiata odbije, vstanú, dajú si dobrú noc, a ubierajú sa domov. Dvaja z nich sú fajčiari, a dvaja šňupári; z oných jeden fajčí obyčajný doháň, druhý paklíkový, z týchto jeden šňupe čierny, druhý ale žltý tabák, no každý chváli svoj, pri čom sa dakedy stane, že jeden druhého dráždi a domrzá. Majú ale i inak svoje zvláštnosti; jeden má falošné zuby, jak hornie tak dolné, druhý má sklenené oko, tretí drevenú nohu, a štvrtému trase sa neustále hlava. Sami nazývajú sa kalikami.

Jedného večera stalo sa, že štvrtý v obyčajnú chvíľu neprichádzal k vínu. Neprihodilo sa to ešte nikdy, a preto opakovali ostatní neustále v jakejosi roztrženej: kde zostal dnes kapitán? Jedon po druhom vstáva

od stola, chodí pozierať k obloku, a krúfac hlavou sadne si zas ku stolu. Konečne pride pán kapitán, neobyčajne rozčuleny a vraví: „Šuhajci, hádajte čo sa mi prihodilo?“ Šuhajci hádali všakove. Jedon hádal, žeby snáď mienil napriek svojej drevenej nohe svoj mládenský stav premeniť; druhý myslel, že chce zanechať pitie vína; tretí fajčiak vždy obyčajný doháň, nazdával sa, že chce zanechať svoj oblúbený paklíkový. Kapitán krúfac hlavou povedá: „Šuhajci, zdedil som 1100 zlatých. Ale reku, viete čo? to jedenáste sto nech praskne, pôjdeme a pozremo sa do Pešti.“ A vskutku, vydali sa o dakolko dní všetci štyria na cestu k nemalému počudovaniu ostatných svojích súrodov, ktorí nemohli pochopiť, že sa až dosiaľ zachovaní mládenci, kaliky, do takej márnosti púšťajú.

Boly to veselé a blažené časy v Pešti. Raz večer vrátili sa z Budína, a ponevadž ich sadlo pánilo, umienili si, že si ešte daký žart spravia. Keď ich chyzná v hostinci bola do svetlice zaviedla, všetko im prichystala a napokon dobrú noc dala, zavolá ju jedon nazpät a vraví: „Dievča, podte sem, vezmite mi zuby von z úst.“ „Jako pane, vaše zuby mám von vzat?“ „Áno, áno, len

tak nenazierajte, pritlačte tuto na to pierko, a zuby budú hneď vonká.“ Učinila tak chyžna a odchádzala. Zas zavolali na ňu druhí, aby sa vrátila. Milé dievča, vezmite mi moje oko,“ vravel druhý. „Jako, vaše oko?“ „Nuž áno, áno, vyhrňte len túto klapku, a tá pletka sama vypadne vám hneď do hrsti.“ Stalo sa, a chyžna chcela už odísť. Tretí povie strmo: „Kýho čerta sa tak ponáhlate, poďte sem, a pomôžte mi túto šmatlavú nohu odopnúť!“ „Jako, nohu myslíte?“ „Áno, áno, túto nohu.“ I v tom poslúžila chyžná, veď už vzala von zuby a oko, prečo by mala sa pred nohou obávať? Nohu odopnutú položiť na stolicu, dala dobrú noč, rada súc, že už sprostena bude nepríjemnosti týchto kalík. Ale po štvrtý raz ju nazpät zavolali, a neborká chyžná trhla sebou, nevediac, čo by ešte vy-

konať mala. Štvrtý pán zavolá temným prázdny hlasom: „Dievča, poďte sem, zložte mi moju hlavu!“ Chyžná pozre sa, a hla. hlava sa na krku len kýva, staby každým okamihom dolu spadnúť chcela. Tolko nemohla už vydržať dievčina, zdalo sa jej že to neide po dobrom, že tu sám čert dajaké pekelné kúsky prevádza. Svietik so sviecou vypadne jej z ruky, a ona so strašným vykriknutím vybehne von zo svetlice, čo strela beží k pani hostinskej, aby jej vypovedala, akých pekelných hostov tu majú. Hostia sa ale až za celú hodinu tomuto celému žartu smiali, vyspali sa dobre, a druhý deň sa zas pobierali do svojej tichej domácnosti. Keď domov prišli, mali zas dačo viac pri víne rozprávať, pri čom sa dobre nasmiali, a ak nezomreli, ešte dosiaľ rozprávajú a sa smejú.

F. R. Russel.

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

Z Kláštora pod Znyovom, 19 marca. Včera, v deň sv. Jozefa, akožto vo slávnostný meniny veľkých dobrodincov nášho kat. samost. real. gymnasia pl. t. pp. Kozáčka, Pantočka a Štastného, vydržovala sa večer v alumnickej budove beseda; rečovanky, hudbu a spev odbývalo naše žiactvo, divadelný kus ale tunajší pp. ochotníci. Predmety besedy boli: 1. Predslov o vďačnosti k dobrodincom, predniesol K. Šramek, žiak II. gymn. triedy. — 2. Cavatina od Verdiho. Hudba vybavená kroz 10 žiakov, a p. učiteľa A. Prica a p. J. Höhenriedera. — 3. Veselo si zapejme! Spev vybavený v dvoch hlasoch kroz 40 žiakov. — 4. Mohyla dvoch bratov od Nezabudova. Rečovanka, prednesená kroz J. Pastorčeka, žiaka III. gymn. triedy. — 5. Večerný zvon, spev, vybavený kroz žiacky spev. sbor. — 6. Jednodojový divadelný kus: Vozka cára Petra III., predstavený kroz pp.

ochotníkov: S. Benku, S. Zacheja, J. Smetanu, J. Höhenriedera a pannu G. Majer; — 7. Mazurka, hudba prednesená kroz žiacky sbor. — 8. Piadimuzík, humoristická rečovanka prednesená kroz Št. Vacovský, žiaka I. gymn. triedy. — 9. Mlyn. Spev vybavený kroz žiacky spevácky sbor. — 10. Žiacký pochod, hudba, prednesená kroz žiacky sbor. Takto hla pod otcovskou opaterou nášho dôst. p. riaditeľa, M. Čulena, ideme cestou pokroku v krásnych vedách. Nenáleží mi nezkusenému podať kritiku, ale dľa výroku početného obecnstva: beseda táto nielen slúžila k chutnej zábave prítomných, lež je i povzbudením nášho žiactva, aby nie len vo vedách, lež i v rečení, hudbe a speve vzdelávala sa pre lepšiu budúcnosť národa. — Ako počujem beseda táto priniesla 40 zl. alumnickej pokladnici. Pán Boh zaplať! Na zdar!

Literárne, umelecké a vzdelanostné zprávy.

Pán **Jozef Jireček**, c. k. ministerialný rada vo Viedni a spisovateľ český je 6. februára 1871 menovaný rakúskym **ministrom osvety a výučby**. Pri menovaní tomto tlklo nejedno slovenské srdce spolu v rozčulení nad tým, že už predsa raz mužovia naši v literatúre slovanskej sa čestne vyznačivší i k ďalším a najvyšším hodnostiam prichádzajú. Eötvös bol Maďar a baron, Auersberg (Anastasius Grün) je gróf a Nemeč, — prvší bol dvaráz ministrom osvety v Uhrách, druhý zas ministerpraesidentom v Rakúšach; ale žeby slovanský spisovateľ, jako boli títo obidvaja v maďarčine a nemčine u nás posiaľ nepočul nikto. Vítali sme teda pána Jozefa Jirečka jako ministra znajúc dobre činnosť jeho spisovateľskú vôbec na poli literatúry našej a znajúc spolu jeho čítanky české pre nižšie gymnásium, a pre vyššie z doby starej, strednej a novej. Muž, ktorý zná tak dôkladne celú literatúru národa svojho sa iste zaoberať musel i s literatúrami iných kultúrnych národov. A práve takíto mužovia sa najlepšie hodia za ministrov osvety a výučby.

Náš proslulý krajan professor **Martin Hattala** v Prahe vydal „Počátečné skúpeniny souhlásek československých“ (z akt kr. české společnosti nauk. Rady VI. sv. 4) nákladem kr. české společnosti nauk 1870. Hattalu známe, známe jeho „Hláskoslovie“, ktoré je v slavistike takmer unicum, známe, že on dal smer k ustáleniu slovenskej písobnosti v svojej „krátka mluvnica slovenská“ 1852, ktorú podpísali: Hurban, M. Hodža, Palárik, Radlinský, L. Štúr a Závodník; potom v svojej „Mluvnicka jazyka slovenského, Pešť 1864 a 1865 v B. Bystrici (diel druhý, skladba) i neprichodí nám tu ďalej nič povedať len že dielo toto najnovšie nášho prvého slavistu u Slovákov nám všetkým len ku cti slúžiť musí. Dielo na quarté tlačené záleží zo 14 archov. Cena neznáma. Porúčať nám spis tento netreba, bo meno Hattalovo je dostatočným rukojemstvom za výtečnosť jeho.

„**Konfessionálna škola**“ sa nazýva nový slovenský časopis pre výchovu, výučbu, hudbu, umenie a literatúru vychádzajúci tlačou Minervy v Pešti od 1. marca b. r. Redaktorom je Otto Matzenauer a hlavným spolupracovníkom Ondrej Pulmann. Predplatná cena do konca roku 1871 činí 1 zl. 50 kr. Vychodí raz za mesiac na $\frac{3}{4}$ —1 archa. My Slováci sme skoro do nohy za konfessionálne školy, a síce bez rozdielu vierovyznania, ná-

sledkom toho sa len tešiť môžeme, že nám menovaný časopis za jedno príležitosť zadať môže, aby sme i my mienku našu verejne pred svetom v ohlade tomto osvedčiť mohli, za druhé sa tešíme, že sa na poli školstva znovu tam stavať začína, kde Radlinský so svojim „Priateľom školy a literatúry“ pôsobil prestal.

Nové knihy vyšly: **Letopis matice slovenskej**, ročník VIII, sväzok I. Matičných spisov číslo 24. Turč. Sv. Martin 1871.

„**Nauka o mērických tvarech**“ pro školy hlavní a národní. Prakticky sepsal Jozef Fr. Kupka. Druhé, opravené a rozmnožené vydání (vydání prvé schváleno bylo ministerstvem vyučování ze dne 17. listop. 1870 pro hlavní a národní školy). Sklad B. Stýblova kněhkupectví. Cena 30 kr. váz. 40 kr.

„**Škola božského srdce páně**.“ Pod týmto názvom vychádza V. ročník „mēsíčního listu pro lid katolický, zvlášt pro bratrstva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.“ Vydává a pořádá Placidius J. Mathon, kněz rádu sv. Benedikta v Rajhradě. Cena 2 zl. se zásiłkou. S januarovým číslem vyšla příloha k časopisu tomuto záležajúca z päťarchového diela (IX. príloha) pod názvom „Julie Ormondova, čili Nová osada od anglické spisovatelky X . . .“ preložil František Poimón. Cena 50 kr. — Lutujeme že pri poslaní i časopisu i diela tohoto sa nedala poslednia pošta, bo by sme veľmi vďačne boli posielali časopis náš na výmenu; ale zkusenosť nás učí, že i tam, kde sú v Čechách sriadené poštovské úrady, predsa nám čísla Orla nazad posielajú, tak jako z Ruska. Tak máme výmenu viac jako od roka s časopisom „Hlasy ze Siona“ vychádzajúcom v „Mělnickém Vtelně“; tieto dni ale nám bolo číslo 2 Orla nazad poslané s doložením: 113/1 ijt fein Schubert aufjuinden. Potschka m. p. — My sme o p. Šubertovi nič pri tom nehovorili znajúc, že je redaktorom „Hlasův ze Siona“ nie on, ale p. Bedrich Fleischer, a ani sme číslo neaddressovali pod menom privátnych osob ale jednoducho k redakcii. — Čtená redakcia „Školy božského srdce páně“ nám teda odpustí že sa neopovažujeme jej časopis náš na zámenu odosielať, čoby sme s najväčšou ochotou urobili pokiaľ neznáme posledniu poštu. — Snáď sa čtená redakcie „Školy“ o tomto dozvie. My si čísla naše poštárskou ľubovolou dať ničť nemôžeme.

Listáreň redakcie.

P. J. K. v L. S. M. Zaplatené je na minulý rok 1 zl. 38 kr. a ďalej nič. Čísla Vám na žiadosť Vašu i teraz posielame. — **Ct. čít. spolok v Bán.** Úplne nerozumieme, jakým spôsobom Vám z prvého č. len 8 strán prist mohlo, ponevác sa archy jeden vo druhom složeně. Čísla Vám posielame. Chyba musí byť na poštách. — **P. J. M. v D. K.** Za lanskó všetko vyplatené. — **P. P. B. vo V.** Ani tie ani tie rukopisy Vám nazad neodošleme. Pozhovenie. — **M. k. m. e. 11. osz. B.** Z tých samých príčin jako prvě, došlo i druhě č. neskorej. My za to úplne nemžeme. — **P. J. K. P.** Však to len k rukám Vaším

prichádzať má pre Nedelnú školu, ráčte teda oddat príšle čísla škole tejto. — **P. J. T. v B.** Viacej prác toho roku uverejnených čakalo tu celý rok pokiaľ prišli na pretras; i s Vašou básňou sa to stane. — **P. K. B. V.** Polročný predplatok sme dostali. — **P. O. Č. v. B.** 1 zl. 50 kr. na predošlý, na bežiaci jeden zl. preznačený. Na sklade ešte asi 40 úplných exemplárov. — **P. A. H. K. v G.** Peniaze sme prijali a čiastočne na patričné miesto odovzdali. — **P. J. D. V.** Nektore z piesní Vašich sa svojim časom uverejnia.

S týmto číslom končí sa prvě štvrtročie II. ročníka

„ORLA.“

Pri tejto príležitosti snažne prosíme všetkých etených pp. odberateľov minulého ročníka, ktorí sú zaň či čiastočne či celkovite podlžní, aby nám už raz odoslali podlžnosť svoju. Ešte raz a naposledy odvolávame sa na čestné slovo všetkých našich dlžníkov za tohože lanského Orla.

Zaroven uctive prosíme tohoročných pp. predplatiťelov, aby si nezfažovali čím skôr poposielat nám predplatné peniaze, nakoľko ktorý tejto povinnosti svojej až dosiaľ nevyhovel.

Redakcia.

Predpláca sa u redakcie v Turč. Sv. Martine :

celoročne 5 zl. 50 kr., polročne 2 zl. 80 kr., štvrtročne 1 zl. 50 kr. — Pre žiakov celoročne 4 zl. — Vychádza ročne vo 12 sošitoch 4—5 hárkov silných každého mesiaca na velikej štvorke.

Nakladateľ Ján Kalinčák. — Knihlačiarsko-úcastinársky spolok v T. Sv. Martine.